

గత ఐదు వేల సంవత్సరాలకు పైగా వ్యాప్తిచెందిన
భారతీయ గణితశాస్త్ర చరిత్ర

(జ్యోతిశాస్త్ర విభాగం)

మూలం
శ్రీ శంకర బాలకృష్ణ దీక్షిత్

ప్రధాన అనువాదకులు
“సంస్కృత మిత్ర”
డా॥ రేమెళ్ళ అపధానులు

M.Sc (Nuclear Physics), M.A., Ph.D. (Sanskrit), M.A., Ph.D. (Jyotisha)
Dy. Director (Computers), (Retd.), NIMS, Hyderabad.

సహాయ అనువాదకులు
“చైవజ్ఞరత్న”
శ్రీ పుచ్చా శ్రీనివాసరావు
M.A., (Jyotisha)

తిరుమల తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి
చరణకమలముల సన్నిధిని
భక్తితో సమర్పితము

శ్రీ వేదభారతి, హైదరాబాద్
ప్రథమ సంపుటం
2015

భారతీయ గణితశాస్త్ర చరిత్ర (జ్యోతిషాస్త్ర విభాగం)

పీఠిక-శ్రీ వేదభారతి సంకల్పము

డా॥ రేమెళ్ళ అవధానులు

1. పరిచయం

భారతీయ మహర్షులు “సత్యాన్ని” తెలుసుకోవాలనే దీక్షతో తపస్సు చేసేవారు. ఆ ప్రక్రియలో వారు అతీంద్రియజ్ఞానాన్ని అనుభూతి పూర్వకంగా గ్రహించారు. దానిని కరుణాత్మకభావనతో మనకు వేదాల రూపంలోను, వేదాంగాల రూపంలోను, దర్శనాల రూపంలోను, ఇంకా అనేక రూపాలలో అందించారు. ఆ వేదాంగాలలో ఒక భాగం జ్యోతిషాస్త్రం.

ప్రపంచంలోని అన్ని దేశాలలోను, ముఖ్యంగా భారతదేశంలో, పండితులు లగాయితు పామరులవరకూ, అందరిచేత గౌరవించబడేది జ్యోతిషాస్త్రం. జ్ఞానస్వరూపుడయిన పరమేశ్వరునికి జ్యోతిషాస్త్రం నేత్రం వంటిది. దాని ద్వారా చూడలేనిది ఉండదు. ఈ విషయాన్ని గుర్తించి అందరూ ఆదరంగా సాంఘికజీవనానికి సంబంధించి గాని, లేక రాజకీయరంగానికి గాని, లేక మతపరమైన కార్యక్రమాలకు సంబంధించిన ఎంత చిన్నపనికైనా గాని, ఈ జ్యోతిర్విద్యను వినియోగించకుండా ముందుకు వెళ్ళరు.

జ్యోతిషాస్త్రము ఒక సమన్వయవిద్య, ధర్మశాస్త్రం దీనిపై

ఆధారపడి ఉంది. చక్కటి విషయవిభజనతో కూడిన ఈ శాస్త్రం అతి ప్రాచీన కాలం నుండి తరతరాలుగా పోషింపబడుతూ వస్తోంది. ఈ దేశంలోని మహర్షులచేత శతాబ్దాల, సహస్రాబ్దాల కాలంలో తమ అనుభవాలతో సునిశితంగా పరిశీలించబడి పరీక్షించబడి వివరింపబడింది.

2. జ్యోతిశ్శాస్త్ర ప్రయోజనము

చీకట్లో ప్రయాణం చేస్తున్న వానికి మార్గంలో కష్టం కలుగకుండా ప్రయాణించడానికి దీపం ఎట్లా సహకరిస్తుందో, ఆ విధంగానే జ్యోతిషం కూడ సహకరిస్తుంది. భవిష్యత్తు అనే చీకటిలో ప్రతీవ్యక్తి యొక్క జీవితంలోను సంభవించబోయే విషయాలను ముందుగానే తెలియజేయగలుగుతూ, మార్గదర్శకమై ఉంటుంది. అంధకారబంధురమైన కాలగమనంలో, అంటే, సమీపభవిష్యత్తులోను, దూరభవిష్యత్తులోను జరగబోయే వాటిని వివిధ వద్దతులలో తెలుసుకొనడానికి ఉపయోగిస్తుంది.

3. జ్యోతిశ్శబ్ద నిర్వచనం

జ్యోతి అంటే కాంతి, లేక వెలుగు అని అర్థము. కాంతిని ప్రసాదించే దీపాన్ని (లేక, అటువంటి వస్తువును) కూడా జ్యోతి అంటారు.

జ్యోతి అంటే పరమాత్మ అని ఇంకొక అర్థము. శ్రీవిష్ణు సహస్రనామ స్తోత్రంలో ఈ విధంగా ఉంది.

“జ్యోతిరాదిత్యః” “సూర్యుని యందు తేజోరూపమై భాసిల్లువాడు”

“జ్యోతిర్గణేశ్వరః” “జ్యోతిర్మండలమునకు ప్రభువు” అని అర్థం.

భగవద్గీతలో కూడా ఇటువంటి వాక్యమే ఉంది.

“యదాదిత్యగతం తేజః”

“ఆదిత్యుని యందు ఏ తేజస్సు కలదో అది నేనే” అని పరమాత్మ పేర్కొంటాడు.

“తమేవ భాంతమనుభాతి సర్వమ్” అని ఉపనిషద్వచనము.

“స్వప్రకాశుడైన తనను అనుసరించియే సకలమూ ప్రకాశిస్తున్నది”.

ఈ విధంగా జ్యోతి అంటే మామూలు వెలుగుగా కాక పరమాత్మగా తీసుకునే సంప్రదాయం మనది. జ్యోతి ఆధారంగా వివరించబడిన జ్యోతిశ్శాస్త్రం పరమేశ్వరుని సేవించుటకు ఉద్దేశించబడింది.

జ్యోతిశ్శాస్త్రం మహాపుణ్యం ప్రత్యక్షమపి గోపితం ।

చంద్రార్కౌ సాక్షిణౌ తత్ర శ్రౌతస్మార్తాది సాధనమ్ ॥

“జ్యోతిశ్శాస్త్రము మహా పవిత్రమైనది (పుణ్య ప్రదమైనది). కంటికి కనిపించుచున్నా చాలా రహస్యంగా ఉంటుంది. దీనికి సూర్యచంద్రులు సాక్షులు. వేదాలలోనూ, స్మృతులలోనూ నిర్దేశించబడిన కర్మలను అనుష్ఠించుటకు ఇది ఒక సాధనం”.

అందుకే ఈ జ్యోతిర్విజ్ఞానం అతి పుణ్యప్రదమైనది.

4. జ్యోతిశ్శాస్త్రం - వేదాంగము

మన వేదాలలోనూ, వేదాంగాలలోనూ, నక్షత్రాల గూర్చి, ఋతువులను గూర్చి, మాసాలను గూర్చి ఇంకా ఎన్నెన్నో ఖగోళ విషయాల గూర్చి అసంఖ్యకమైన ప్రస్తావనలు ఉన్నాయి. ఉదాహరణకు తైత్తిరీయ సంహితలో (4.410, 1-3) నక్షత్రాలు, వాటి దేవతలను గూర్చి వర్ణన కనిపిస్తుంది. ఋగ్వేదంలో (2-32, 8-3,20) కాలగణనానికి చంద్రుని వినియోగాన్ని, అధర్వణవేదంలో (19వ కాండ) నక్షత్రాలను గురించిన వివరణలు కనిపిస్తాయి. జ్యోతిశ్శాస్త్రానికి వేదాలకు గల సంబంధాన్ని ఈ క్రింది విధంగా వర్ణిస్తారు.

5. వేదోక్త కర్మలు - జ్యోతిశ్శాస్త్రం - పంచాంగాలు

వేదాస్తావద్ యజ్ఞ కర్మ ప్రవృత్తాః

యజ్ఞాః ప్రోక్తాస్తేతు కాలాశ్రయేణ ।

శాస్త్రాదస్మాత్ కాలబోధో యతస్మాత్

వేదాంగత్వం జ్యోతిషస్సోక్తమస్మాత్ ॥

“వేదాలు యజ్ఞకర్మలను ప్రోత్సహిస్తాయి. ఆ కర్మలు కాలముపై ఆధారపడి ఉంటాయి. (కొన్ని కర్మలు కొన్ని కాలాలలోను, మరికొన్ని కర్మలు వేరే కాలాలలోను విధించబడ్డాయి.) అందుచేత కాలం యొక్క జ్ఞానం ఉన్నప్పుడే ఆయా కర్మలను సకాలంలో చేయడం జరుగుతుంది. మరి ఆ కాలనిర్ణయం జ్యోతిశ్శాస్త్రం యొక్క సహాయంతో మాత్రమే సాధ్యమవుతుంది. అందుకే జ్యోతిశ్శాస్త్రాన్ని వేదాంగంగా గుర్తించడం జరిగింది”.

ఉదాహరణకు దర్శిష్టిని అమావాస్య తరువాత వచ్చే పాడ్యమినాడును, పౌర్ణమాసేష్టిని పౌర్ణమి తరువాత వచ్చే పాడ్యమినాడును చేయాలి. అది ఏరోజు అవుతుందనేది జ్యోతిష్యాస్త్రం ద్వారానే ముందుగా తెలుస్తుంది. అదేవిధంగా “మాఘాదిపంచకం” (మాఘమాసం మొదలు 5 నెలలు, అంటే, మాఘ, ఫాల్గుణ, చైత్ర, వైశాఖ, జ్యేష్ఠ మాసాలు) ప్రధాన యాగకాలంగా నిర్ణయించారు.

ఇందులో అంతర్భాగముగా తిథి, వార, నక్షత్ర, యోగ, కరణాలు అనే ప్రధానమైన 5 అంగాలను నిర్ణయించారు. ఆ అంశాలన్నింటినీ క్రోడీకరించే గ్రంథానికి ‘పంచాంగం’ అని పేరు పెట్టారు. ఈ పంచాంగరచన మన జ్యోతిష్యాస్త్రానికి ప్రాణం. సంక్రమణపుణ్యకాలాలు, అనర్హ పుణ్యయోగాలు, సూర్యచంద్రగ్రహణాల వంటి అతిపవిత్రమైన సమయాలను తెలుసుకోవడానికి సామాన్యులకు ఈ పంచాంగాలే ఆధారము. ఈ అంగాలన్నీ సూర్యాది నవగ్రహాల అధీనంలో ఉన్నాయి. కక్షలలో వాటి గమనాలపై ఆధారపడి ఉన్నాయి. అందుచేత గ్రహాలు భవిష్యత్తులో ఏ సమయానికి ఎక్కడ ఉంటాయో తెలుసుకోవడం పంచాంగాల ద్వారానే సాధ్యమౌతుంది.

6. ఋషివాక్యం ప్రమాణము

భారతీయ సంస్కృతిలో మహర్షుల స్థానము అద్వితీయమైనది. మహాసామ్రాజ్యాలనేలిన చక్రవర్తులు కూడా వారి ముందు మోకరిల్లేవారు. ఆ మహర్షుల వాక్కు అమోఘము. గోప్యమైన జ్యోతిష్యాస్త్రానికి ప్రమాణము ఋషివాక్యమే.

ఆ మహర్షులకు ఆ శక్తి తపస్సు ద్వారా లభించింది. తపస్సు మూడు విధాలని భగవద్గీతలో శ్రీకృష్ణుడు అంటాడు. శరీరంతో చేసేది, వాక్కుతో చేసేది, మనస్సుతో చేసేది అని తపస్సును వర్గీకరిస్తాడు. దేవద్విజగురుప్రాజ్ఞపూజనము, శౌచము, ఆర్జవము, బ్రహ్మచర్యము, అహింస మొదలైనవి శారీరక తపస్సులో భాగాలు కాగా, ఉద్వేగ రహితమైన, ప్రియహితమైన సత్యవచనము, స్వాధ్యాయాభ్యసనములు వాక్కుకు సంబంధించిన తపస్సు అనియు, మనఃప్రసాదత్వము, సౌమనస్యము, మౌనం, ఆత్మనిగ్రహం, భావసంశుద్ధి ఇత్యాదులు మానసికమైన తపస్సునియూ వివరిస్తాడు.

ఈ మూడు రకాల తపస్సులలోను అంతర్భాగంగా యమ నియమ అనుష్ఠాన యోగాభ్యాసాలు తప్పనిసరిగా ఉండేవి. యోగాభ్యాసం చేత జ్యోతిర్విజ్ఞానాన్ని సాధించవచ్చని పతంజలి యోగ సూత్రాలలో విభూతి పాదంలో కనిపిస్తుంది.

“భువనజ్ఞానం సూర్యే సంయమాత్”

“సూర్యమండలంపై సంయమము చేసి దానికి సంబంధించిన అశేష విశేషములను సాక్షాత్కరింపజేసుకొనినచో, పదునాలుగు భువనముల జ్ఞానము లభిస్తుంది”.

“చంద్రే తారా ప్యూహజ్ఞానమ్”

“చంద్రమండలమునందు సంయమము చేసి తద్విశేష సాక్షాత్కారము పొందడం వలన నక్షత్రమండలజ్ఞానము కలుగుతుంది”.

“ధ్రువే తద్గతి జ్ఞానమ్”

“ధ్రువుని యందు సంయమము వలన నక్షత్రాదుల యొక్క గతిజ్ఞానం ప్రాప్తిస్తుంది”.

ఈ యోగసూత్రాలలో చెప్పబడినవిధంగా, మహర్షులు అరణ్యాలలో ఆశ్రమాలలో ఉంటూనే, తమ అతీంద్రియజ్ఞానంతో విశ్వాన్ని దర్శించారు. గ్రహ నక్షత్రాదుల కారణకార్యభావాన్ని గ్రహించారు.

7. ఋషి మాత్రమే సరైన జ్యోతిషుడు

వరాహమిహిరుని దృష్టిలో ‘ఋషి’ మాత్రమే సరైన జ్యోతిషుడు కాగలడు. ఇదే అభిప్రాయాన్ని తనకంటే కొన్ని శతాబ్దాల ముందు పుట్టి, దేశ చరిత్రను తీవ్రంగా ప్రభావితంచేసిన ఆచార్య విష్ణుగుప్తుని (చాణక్యుని) వచనం ద్వారా వివరిస్తాడు.

అప్యర్ణవస్య పురుషః ప్రతరన్ కదాచి-

దాసాదయేదనిలవేగవశేన పారమ్ ।

న త్వస్యకాలపురుషాఖ్యమహోర్ణవస్య

గచ్ఛేత్ కదాచిదన్యషిర్మనసాపి పారమ్ ॥

“ఒక వ్యక్తి, గాలి అనుకూలంగా వస్తే, సముద్రాన్ని ఈడుతూ అవతలిగట్టుకు బహుశ చేరగల్గవచ్చునేమో గాని, ఋషికానివాడు, కలలో గూడ, కాల పురుషుడు అనబడే మహా సముద్రాన్ని, అంటే, జ్యోతిష్యాస్త్రాన్ని, దాటలేడు (అర్థం చేసుకోలేడు)”.

ఋషివాక్యాలు సత్యదర్శనం చేసిన మహానుభావుల అనుభూతులను ప్రతిపాదించేవి అని మన నమ్మకం. ఆ కారణంగానే భవభూతి ఇట్లా అంటాడు.

“ఋషీణాం పునరాద్యానాం వాచమర్థోఽను ధావతి”

“పూర్వమహర్షుల వాక్కును అనుసరించి సంఘటనలు పరుగెత్తుతాయి”

అందుకే మన పూర్వులు ఋషివాక్యాలకు వేదవాక్యాలతో సమానమయిన స్థాయిని కల్పించారు.

8. ప్రమాణం - ప్రామాణికత

జ్యోతిశ్శాస్త్రంలో ప్రత్యక్ష ప్రమాణం అతి ప్రధానమైనది. జ్యోతిశ్శాస్త్రంలో ప్రత్యక్షంగా కనిపించేవి అనేకం ఉన్నాయి. అందులో ప్రధానమయినవి సూర్యగ్రహణం, చంద్రగ్రహణం, నక్షత్రోదయం వంటివి. ఈ కారణంచేతనే జ్యోతిశ్శాస్త్రానికి సాక్షులుగా సూర్యచంద్రులను వర్ణిస్తారు.

చంద్రార్కే సాక్షిణౌ

అయితే జ్యోతిశ్శాస్త్రంలోని కొన్ని అంశాలు కంటికి కనిపించినంత మాత్రాన అర్థమయ్యాయని అనుకోవడానికి వీలులేదు. ఆ కనిపించే అంశాల వెనుక, వాని తత్వము చాల గహనంగా ఉంటుంది. అందుకే జ్యోతిశ్శాస్త్రాన్ని ‘ప్రత్యక్షమపి గోపితం’ (కంటి ముందుగా ఉంటుంది కాని రహస్యమైనది) అని అంటారు. కంటికి కనిపించింది కూడ అన్ని

సందర్భాల్లోను నిజమని అనుకోవడానికి వీలులేదు. ఆకాశం నీలంగా కనిపిస్తుందనేది అందరూ అంగీకరించేదే. కాని ఆకాశానికి నీలంరంగు ఉందా అని ప్రశ్నిస్తే, అసలు ఏ రంగులేదు అని సమాధానం వస్తుంది. మరి ఈ రెండూ పరస్పర విరుద్ధ లక్షణాలు ఉన్న వాక్యాలు కదా అని అనిపించవచ్చు. ఒక వాక్యం సత్యమయితే, రెండవ వాక్యం అసత్యమని చెప్పాల్సి వస్తుంది!

ఇటువంటిదే ఇంకొక ఉదాహరణ. సూర్యమండలం నుండి కాంతికిరణం భూమండలానికి చేరడానికి సుమారు 7 నిమిషాల సమయం పడుతుంది. నక్షత్ర మండలాలనుండి బయలుదేరిన కాంతికారణాలయితే భూమిని చేరడానికి చాలా సంవత్సరాలు తీసుకుంటాయి. ఉదాహరణకు జ్యేష్ఠానక్షత్ర మండలం నుండి బయలుదేరిన కాంతికిరణం, భూమిని చేరడానికి 480 సంవత్సరాలు పడుతుంది. అంటే శివాజీ పుట్టుటకు 100 సంవత్సరాల ముందు బయలుదేరిన కాంతికిరణం ఇప్పటిపుడే భూమినిచేరి ఉంటుందని చెప్పవచ్చు. అటువంటి పరిస్థితులలో ఏది సత్యమయిన సాక్ష్యంగా తీసుకోవాలి? ఇప్పుడు చూస్తున్నదా? లేక ఇప్పుడు జరుగుచున్నదా? ఇప్పుడు చూస్తున్నదైతే, అది చాలా పాతకాలం నాటి విషయం. దాన్ని అంగీకరించలేము. అట్లాగాక ఇప్పుడు జరుగుచున్నదానైతే, అది కనిపించుటలేదు. అందుచేత అది ప్రమాణం కావట్లేదు. ఏ ఆధారం ప్రామాణికం! ఏ ఆధారం అప్రామాణికం? ఇవన్నీ లోతుగా పరిశీలించి నిర్ణయించుకోవలసిన విషయాలు! ఇటువంటి పరిస్థితులలోనే శాస్త్రం యొక్క ఆవశ్యకత కనిపిస్తుంది.

9. శాస్త్రం అంటే ఏమిటి?

శాస్త్రము అంటే శాసించునది అని అర్థం. “శాస్తేతి శాస్త్రం”. శాస్త్రముచేత నిర్ణయింపబడినది, లేక శాస్త్రములో సిద్ధాంతీకరించబడినది శాసనమని అర్థం.

“శాస్త్రము” అనే వచనంపై భగవద్గీతలో శ్రీకృష్ణుడు అనిన మాటలు చూద్దాం!

“యశ్శాస్త్రవిధిముత్యజ్య వర్తతే కామకారతః న స సిద్ధిమవాప్నోతి”

“ఎవడు శాస్త్రములో చెప్పినట్లు చేయక, తనకు తోచినట్లుగా ప్రవర్తిస్తాడో, అతడు సిద్ధి పొందలేడు”.

ఇక్కడ శాస్త్రము అంటే వేదము అని అర్థం. శాసనము చేయగల్గినది ఒక్క వేదము మాత్రమే. వేదవాక్యము ప్రభుసమ్మితమైనది.

అయితే శాస్త్రాలు అనగానే వెంటనే స్ఫురించేవి వేదాంగాలు, దర్శనాలు. శిక్ష, వ్యాకరణం, నిరుక్తం, జ్యోతిషం, కల్పం, ఛందస్సు - ఈ ఆరింటిని వేదాంగాలు అంటారు. న్యాయం, వైశేషికం, యోగం, సాంఖ్యం, పూర్వమీమాంస, ఉత్తరమీమాంస, ఈ ఆరింటిని దర్శనాలు అంటారు. వీటన్నిటిని శాస్త్రాలు అని కూడా అంటారు.

10. శాస్త్రీయత అంటే ఏమిటి?

సమన్వయతత్వం ప్రధానంగా ఉండి సత్యప్రతిపాదన చేసేదే శాస్త్రం. పరస్పరవిరుద్ధంగా కనిపించే వాక్యాలకు అర్థాన్ని వివరించి, పరిమితులను గుర్తించి, ఏ వాక్యం ఎంతవరకు సమంజసము అనేదానిని

సమన్వయపూర్వకంగా వివరించి నిర్ణయించే విధానమే శాస్త్రీయత. సిద్ధాంత ప్రతిపాదనకు, సత్య నిర్ధారణకు శాస్త్రీయత చాల అవశ్యకము.

11. జ్యోతిశ్శాస్త్రం - మూడు స్కంధాలు

మన మహర్షులు జ్యోతిశ్శాస్త్రాన్ని మూడు స్కంధాలుగా విభజించారు.

స్కంధత్రయాత్మకం శాస్త్రం ఆద్యస్సిద్ధాంతసంజ్ఞికః

ద్వితీయో జాతకస్కంధః తృతీయః సంహితాహ్వయః॥

“మూడు స్కంధాలతో ఏర్పడిన ఈ జ్యోతిశ్శాస్త్రములోని మొదటి స్కంధం పేరు సిద్ధాంతస్కంధము, రెండవది జాతక స్కంధము, మూడవది సంహితా స్కంధము”.

సిద్ధాంతభాగంలో గ్రహముల యొక్క గమనాలు, వాటి సంయోగాలు, సూర్యోదయం, సూర్యాస్తమయం, సంక్రమణాలు, గ్రహణాలు మొదలైన అంశములకు సంబంధించిన గణితము ప్రధానముగా వివరింపబడి ఉంటుంది.

జాతకభాగంలో జీవుల జననకాలలగ్నములు, రాశులలో గ్రహముల స్థితి, మహర్దశలు, విదశలు, దశాఫలములు మొదలైనవి వివరింపబడతాయి.

ఇక సంహితాభాగంలో భవిష్యత్తును సూచించే మిగిలిన పద్ధతులు ఉంటాయి. ఉదాహరణకు నిమిత్తాలు, శకునాలు, సాముద్రికము, స్వప్నాలు, వీటి ఫలితాల వివరణలు ఇందులో ఉంటాయి.

12. సిద్ధాంతభాగం - విశ్వజనీనత

ఈ మూడు స్కంధాలలోను జాతకస్కంధాన్ని, సంహితా స్కంధాన్ని అనుమానించేవారు, విమర్శించేవారు అక్కడక్కడ కొందరు ఉన్నారేమోగాని, మొదటిదైన సిద్ధాంతస్కంధాన్ని అందరూ అంగీకరిస్తారు. అది పూర్తిగా గణితానికి సంబంధించినదై ఉండడము, ప్రత్యక్ష ప్రమాణానికి లోబడి ఉండడమూ దానిని అందరూ అంగీకరించడానికి ప్రధానకారణములు.

13. జ్యోతిశ్శాస్త్రాన్ని పెంచి పోషించిన శాస్త్ర ప్రవర్తకులు

జ్యోతిశ్శాస్త్రాన్ని గుర్తించి, పెంచి, పోషించి ప్రచారం చేసి ఈనాటి వరకు అందించిన మహానుభావులు ఎందరో ఉన్నారు. అందులో గుర్తుంచుకొనవలసిన వారు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నారు.

సూర్యః పితామహేనా వ్యాసో వసిష్ఠాత్రి పరాశరాః।

కశ్యపో నారదో గార్గ్యో మరీచిర్మనురంగిరాః॥

రోమకో పౌలశశ్చైవ చ్యవనో యవనో భృగుః ।

శౌనకాష్టా దశాహ్యేతే జ్యోతిశ్శాస్త్ర ప్రవర్తకాః ॥

“సూర్యుడు, పితామహుడు, వ్యాసుడు, వసిష్ఠుడు, అత్రి, పరాశరుడు, కశ్యపుడు, నారదుడు, గార్గ్యుడు, మరీచి, మనువు, అంగిరసుడు, రోమశుడు, పౌలశుడు, చ్యవనుడు, భృగువు, శౌనకుడు - ఈ 18 మంది జ్యోతిశ్శాస్త్ర ప్రవర్తకులు”.

ఆనాటినుండి నేటివరకూ, మధ్యలో చాలామంది ఋషితుల్యులైన మహానుభావుల కృషి ఫలితంగా, కాలానుగుణంగా మార్పులు చెందుతూ, నేటివరకూ కొనసాగుతూ వచ్చింది. ఆ విధంగా జ్యోతిశ్శాస్త్రం మనకు లభించింది.

తర్వాత కాలాల నాటి లగధుడు, వరాహమిహిరుడు, ఆర్యభట్టు (ఆర్యభటుడు అని కొందరంటారు), భాస్కరాచార్యుడు వంటి మహామేధావులు జ్యోతిశ్శాస్త్రానికి సంబంధించిన అనేక అంశాలపై విస్తృతమైన పరిశీలనలు, పరిశోధనలు చేశారు. వీరిలో కొందరు జ్యోతిశ్శాస్త్రంలోని ఒక స్కంధానికే పరిమితమయిన రచనలు చేయగా, కొందరు రెండు స్కంధాలకు, మరికొందరు మూడు స్కంధాలకు సంబంధించిన అంశాలపై రచనలు చేశారు.

14. ప్రాచీన భారతీయ జ్యోతిష ఆవిష్కరణలు-అవి శాస్త్రీయమైనవేనని ఆధునిక నిరూపణలు

జ్యోతిశ్శాస్త్రానికి చెందిన అతి ప్రముఖమైన సిద్ధాంతాలు ఆధునికపరిశోధనలలో ఏవిధంగా నిర్ధారించబడుచున్నాయో ఈ క్రింది ఉదాహరణలు వివరిస్తాయి.

15. కాంతి కిరణం - దాని వేగం

అతి క్లిష్టమయిన జ్యోతిశ్శాస్త్ర విషయాలలో కూడా శాస్త్రీయతలో భారతీయులు అగ్రస్థానంలో నిలిచారు. ఉదాహరణకు “కాంతికిరణం యొక్క వేగం ఎంత?” అని గత మూడు/నాలుగు వందల సంవత్సరాల కాలంలోనే ఆధునిక శాస్త్రజ్ఞుల ఆలోచన/పరిశీలన కనిపిస్తుంది.

కాని భారతదేశంలో ఈ అంశాన్ని గూర్చిన విజ్ఞానం అంతకుముందే కొన్ని వందల సంవత్సరాల పూర్వం ఉన్నట్లు సాక్ష్యాధారాలు లభిస్తున్నాయి.

తైత్తిరీయ అరణ్యకంలోని ఒక మంత్రానికి భాష్యం వ్రాస్తూ సాయణాచార్యులవారు ఇట్లు అన్నారు.

యోజనానాం సహస్రే ద్వే ద్వేశతే ద్వే చ యోజనే ।

ఏకేన నిమిషార్ధేన క్రమమాణ నమోఽస్తుతే ॥

“ఒక్క అర్ధనిమేషకాలంలో 2,202 యోజనాలు ప్రయాణిస్తున్న ఓ సూర్యదేవా! నీకు నమస్కారం”

ఋగ్వేదంలోని 1-50-4 సూక్తానికి వ్యాఖ్యానములో కూడా ఈ పై వాక్యం కనిపిస్తుంది.

కిష్కింధకాండ తెనిగించిన మల్లికార్జునభట్టు రచించిన భాస్కరరామాయణంలో ఇట్లు ఉంది.

“ద్విసహస్ర యోజన పర్యంతంబు నిమిషార్ధంబున గమించును” అని వెలుగు వేగము నిర్ణయింపబడింది.

ఇంతకు ముందే నన్నయ భట్టారకుడు ఆదిపర్వమునందలి తపతి సంవరణోపాఖ్యానంలో కాంతివేగాన్ని చెప్తాడు. ఈ సంఖ్య సంస్కృతభారతంలో లేదు.

శ్రీనాథమహాకవి కాశీఖండములో వెలుగు “నిమిషార్ధ మాత్రమున రెండు వేల రెండు వందల రెండు యోజనములు” గడచిపోవునని విశదం చేసి ఉన్నాడు. ఈ సంఖ్య సంస్కృతమూలములో లేదు.

‘నిమేష’ మనగా ఇంగ్లీషు కాలమానములోని “మినిట్/నిమిషము” కాదు. మన కాలమానం ఈ క్రింది విధంగా ఉండేది.

- అ. 15 నిమేషములు = 1 కావ్వు
 30 కావ్వులు = 1 కళ
 30 కళలు = 1 ముహూర్తము
 30 ముహూర్తములు = 1 దివారాత్రము
 = 24 గంటలు (ఇంగ్లీషు కాలమాన ప్రకారం)
 = $24 \times 60 = 1440$ నిమిషములు
 1 దివారాత్రము = $30 \times 30 \times 30 \times 15$
 = 405000 నిమిషములు
 = $24 \times 60 \times 60 = 86400$ సెకండ్లు
 75 నిమేషములు = 16 సెకండ్లు
 1 నిమేషార్థము = $1/2$ నిమేషము
 = $16 / (75 \times 2) = 8/75$ సెకండ్లు
- ఆ. 1 యోజనము = 4 క్రోసులు
 1 క్రోసు = 2000 బారలు
 1 బార = 6 అడుగులు (ఇంగ్లీషు ధైర్వమానం ప్రకారం)
 1 యోజనము = $4 \times 2000 \times 6$ అడుగులు
 = 9 మైళ్ళు 160 గజములు

ఇ. 1 నిమేషార్థములో సూర్యుడు ప్రయాణించు దూరము

$$= 2202 \text{ యోజనములు}$$

అంటే 8/75 సెకండ్లలో సూర్యుడు ప్రయాణించు దూరము

$$= (9 \text{ మైళ్ళు } 160 \text{ గజములు}) \times 2202$$

$$1 \text{ సెకండులో} = 187670 \text{ మైళ్ళు}$$

ఈ. ఆధునిక శాస్త్రజ్ఞుల ప్రకారము

$$1 \text{ సెకండులో} = 186325 \text{ మైళ్ళు}$$

$$= 3 \times 10^{10} \text{ cms/sec}$$

$$\text{కాంతివేగము} = 3 \times 10^{10} \text{ cms/sec}$$

ఈ విధంగా ఆధునిక శాస్త్రజ్ఞులు కనుగొన్న విషయాన్ని అతిప్రాచీనకాలంలోనే మన మహర్షులు మనకు అందించారు. కాని ఈ విషయము, అనగా కాంతికిరణము యొక్క వేగమును మన పూర్వులు కనుగొనినట్లుగాని, అది నేటి ఆధునిక శాస్త్రజ్ఞుల లెక్కలతో దగ్గరదగ్గరగా సరిపోవుచున్నట్లుగాని ఎందరికి తెలుసు?

జ్యోతిశ్శాస్త్ర విశేషాంశముల శాస్త్రీయ విశ్లేషణాత్మక పరిశీలన ప్రచారము చేయవలసిన అవసరమును, పై అంశము సుస్పష్టంగా తెలియజేయుచున్నది.

పై పద్ధతిని బట్టి, 1 కాంతి సంవత్సరము

$$= \text{ఒక సంవత్సర కాలంలో కాంతి కిరణము ప్రయాణించే దూరము}$$

$$= 365.25 \times 24 \times 60 \times 60 \times \text{కాంతి వేగము}$$

$$= 365.25 \times 24 \times 60 \times 60 \times 186325 \text{ మైళ్ళు}$$

ఇటువంటిదే ఇంకొక విషయము భూమి యొక్క భ్రమణములను గూర్చి నేడు ఆధునికులు ప్రతిపాదించిన విషయం మన ప్రాచీనగ్రంథాల్లో ధ్రువోపాఖ్యానంలో కనిపిస్తోంది.

16. ధ్రువోపాఖ్యానం

ధ్రువునిగూర్చి శ్రీనాధుడు తన కాశీఖండంలో “తారకావళి తులాదండ యష్టి” అంటాడు. దీనినే శృంగారనైషధంలో “ఆకాశమండలాస్థాన రత్నము” అని “గగనలక్ష్మీకంఠకనకభూష” అని అంటాడు. మనము ధ్రువనక్షత్రం కదలకుండా ఉంటుంది అని అనుకుంటూ ఉంటాము. కాని ఉపనిషత్తులో “ధ్రువస్యస్థానాదపసరణమ్” (ధ్రువునికి కూడా స్థానచలనము కలదు) అని ఉంది.

17. భూమికి గల భ్రమణములు

1. ఒకానొక యిరుసుచుట్టూ భూగోళము తనలో తానే తిరుగు చుండుటచేత - రాత్రి, పగలు భేదము కల్గుతోంది.
2. సంవత్సర కాలములో ఒకసారి సూర్యునిచుట్టూ భూమి అండవృత్త మార్గమున తిరిగి వచ్చుచుండుటచే వసంతహేమాది ఋతు భేదములతో, అయన భేదము కలుగుతోంది.
3. భ్రమ పరిభ్రమలనదగునీ రెండు గమనములేగాక, భూమికి మరొక చమత్కారగమనము ఉంది.

భూమి కేవలము గుండ్రని గోళము కాదు. భూమధ్యరేఖా ప్రాంతములందు ఉబ్బెత్తుగాను, ధ్రువప్రాంతములందు కొంత

చదునుగాను ఉండుటచేత కొన్ని విచిత్ర ఫలితములు కలుగుతాయి. ఉబ్బెత్తుగా ఉన్న భూమధ్యరేఖాప్రాంతములపై సూర్యాకర్షణ ప్రాబల్యము వలనను, చంద్రాకర్షణ శక్తిచేతను, యిరును చుట్టూ భూమి తనలో తాను తిరుగుతోంది. ఆ యిరును - దక్షిణోత్తర వ్యాప్తియైన ఆ భూగోళపుటక్ష్మము - ఉత్తరావేశము నెల్లప్పుడూ ఒకే బిందువును సూచించక, స్వల్పంగా వ్యత్యాసాన్ని పొందుతూ ఉంటుంది. ఈ యిరును నుమారు 26 వేల సంవత్సరములకు ఉత్తరావేశమున ఒక వలయమును పూర్తిచేస్తుంది.

విషువద్బిందువు స్థిరముగా నుండకపోవుటకును, అయన చలనమునకును - భూమి యిరును ఈ వలయమును రచించుటయే కారణము.

మహాత్తరమగు ఈ ఖగోళసత్యమే ధ్రువచరిత్ర రూపంలో భాగవతచతుర్థస్కంధములో తెలుపబడింది.

“వేదాహం తే వ్యవసితం హృది రాజన్యబాలకః
యత్ర గ్రహార్కతారాణాం జ్యోతిషాం చక్రమాహితం
మేధ్యాంగో చక్ర వత్సాన్ను పరస్తాత్కల్పవాసినః
ధర్మోగ్నికశ్యపః శక్రో మునయో యే వనాకసః
చరంతి తక్షిణీకృతభ్రమయత్సర్వ తారకాః
షడ్వింశద్వర్షసాహస్రం రక్షితవ్యాహతేంద్రియః ॥

“ధీరవ్రతరాజన్యకు

మారక నీ హృదయమందు మసలిన కార్యం

బారూఢిగ నెఱుంగుదు

నారయనది పొందరానిదైనను నిత్తున్ ॥

అది యెట్టిదనిన నెందేని మేధియందు పరిభ్రమ్యమాణ గోచక్రంబునుంబోలె గ్రహనక్షత్రతారాగణ జ్యోతిశ్చక్రంబు నక్షత్రరూపంబులైన ధర్మాగ్నికశ్యపశక్రులును, సప్తర్షులును ధారణసమేతులై ప్రదక్షిణంబు దిరుగుచుందురు. అట్టి ధ్రువక్షితి యను పథంబు నందు నిరువదియారువేలేండ్లు ననం బ్రాపింతువు”.

ఈ విధంగా మన ప్రాచీనులు చెప్పిన జ్యోతిషాంశాలు శాస్త్రీయమైనవే అని ఇప్పుడు తెలుసుకుంటున్నాము. ఇటువంటి మహత్తరమైన ఆవిష్కరణలు చేసిన భారతీయ జ్యోతిషాస్త్రవేత్తల చరిత్రను గ్రంథస్థము చేయవలసిన ఆవశ్యకత ఎంతైనా ఉంది.

18. ప్రాచీనభారతదేశంలో చారిత్రక గ్రంథాల (ఇతిహాసాల) రచనలు

ఇతిహాసము అంటే జరిగిన కథ అని అర్థము. దీనిని మనము చారిత్రక గ్రంథముగా తీసుకొనవచ్చును. మనదేశంలో పురాణాలు ఇతిహాసాల రూపంలో అనేక చారిత్రక అంశాలు వర్ణించబడ్డాయి. రామాయణం, మహాభారతం ఇతిహాసాల జాబితాలోకి వస్తాయి. ఈ కోవలోనే కొన్ని అపూర్వమైన గ్రంథాలు వచ్చాయి. కొన్ని నవలలు వచ్చాయి, కొంత చరిత్రను వ్రాశారు. అయితే అవి పరిమితమైన కాలంలో, పరిమితమైన వ్యక్తులకు, పరిమితమైన విషయాలకు మాత్రమే

చెందినవికావడంతో, వారి తర్వాత ఎవరు వచ్చారు? ఎన్నాళ్ళు పరిపాలించారు? ఒక విశిష్టవిభాగంలో ఎవరెవరు కృషిచేశారు? ఇటువంటి అంశాలపై సంపూర్ణ చారిత్రకరచనలు ఇప్పుడు లభ్యం కావట్లేదు. ఆ రోజుల్లో రచనలన్నీ తాళపత్రాల ద్వారానే జరపడం, వాటి నకళ్ళను ఎంతో శ్రమతో వ్రాసుకోవడం జరిగేవి.

మనకు చరిత్ర వ్రాసుకోవాలనే కోరిక లేకపోవడం వలననూ, నిష్కామంగా పనులను చెయ్యడమే ప్రధానముకాని, ఎవరు చేశారనేది చెప్పుకోవడము సంసారహేతువపుతుందనే ప్రబలమైన విశ్వాసం మూలంగాను, మనవాళ్ళు చరిత్రను చరిత్రగా వ్రాసుకోలేదు.

‘ఆధ్యాత్మికభావన’ను లౌకికానికి ముడిపెట్టకూడదని, వారి జీవిత చరిత్రలను వారు వ్రాసుకోలేదు. ఉదాహరణకు విశ్వవిఖ్యాత మహాకవులు వాల్మీకి, కాళిదాసుల జీవిత చరిత్రలు ఎవరికీ తెలియవు. ఎప్పటివారో తెలియదు. వారి గ్రంథాలను చదివి ఆనందించే సమయంలో వారిని గురించి, వారి సమకాలీన పరిస్థితులను గురించి తెలుసుకోవాలనే కోరిక అతిసహజమైనది. కాని అవి తెలియుటలేదు.

అయితే కొందరు మహానుభావులు ఆర్యభట్టు, భాస్కరాచార్యువంటి వారు అతిప్రసిద్ధిలో ఉన్న శాలివాహనశకాన్ని ఉదహరిస్తూ, తమ జీవిత కాలాలకు చెందిన సందర్భాలను ఖచ్చితమైన సంవత్సరాలతో పేర్కొన్నారు. ఇది వీరి శాస్త్ర పాండిత్యాన్ని, చారిత్రక విజ్ఞానాన్ని కూడా తెలియజేస్తుంది.

అయితే ఈ వ్యాప్తిదశలో గ్రంథాలు తక్కువగా ఉండడం, ఉన్న

గ్రంథాలలో లేఖకుల అక్షరదోషాలు ఒకవైపు, ప్రక్షిప్తశ్లోకాలు ఇంకొకవైపు వాటి ప్రామాణికతను దెబ్బతీశాయి.

మనవారి నిష్కామకర్మమార్గం మనకు చరిత్ర విషయములో ఉపయోగపడలేదు. ఆధునిక చారిత్రక దృష్టికి ఒక గొప్ప లోటును సృష్టించింది.

19. పాశ్చాత్యుల కుటిలచరిత్రలు

పాశ్చాత్యులు భౌతికవాదాన్ననుసరించడం మూలంగాను, భారతదేశం రెండు మూడు శతాబ్దాల కాలం వారి అధీనంలో ఉండడం మూలంగాను, వారు మన చరిత్రను వక్రీకరించి వ్రాయడం జరిగింది. పాశ్చాత్యులు మన యుగాయుగాల చరిత్రను, వంచనాభావనతో, కొన్ని వందల సంవత్సరాలకు మాత్రమే పరిమితమైనదిగా కుంచించజేశారు. ఇవిగాక కల్పాదిలో ఆవిర్భవించేయనుకునే వేదాలు క్రీ.పూ. 1200 నాడు సంకలనం చేయబడ్డాయనే ఒక విచిత్ర వాదనను లేవదీశారు. దానిని సమర్థిస్తూ వేదాలలో కొన్ని వచనాలను పేర్కొన్నారు. ఈ వాదానికి అనేకులు భారతీయులు ఆకర్షితులు అయ్యారు. వారు కూడా ఈ వాదనను కొనసాగించారు. అయితే యుగయుగాల చరిత్రను వర్ణించిన రామాయణం, మహాభారతం వంటి గ్రంథాల్లోని విషయాన్ని ఇంత తక్కువ సమయంలో ఇరికించడంగాని, తొలగించడంగాని చాలా మందికి అంగీకారము కాదు.

ఈ పరిస్థితులలో ఏది చరిత్ర? ఏది నిజం? అనే ప్రశ్నలు

ఉత్పన్నమవుతున్నాయి. విట్నీ వంటి విదేశీయ పండితులు భారతీయులకు సహజంగా దక్కవలసిన గౌరవాన్ని దక్కకుండాజేసి, భారతీయులను కించపరుస్తూ, అతి హీనమయిన రచనలను ‘పకడ్బందీ’గా చేశారు. వాటిని సమూలంగా ఖండించి, వాస్తవాలను వెలుగులోనికి తీసుకురావలసిన బాధ్యత మనందరిపైనా ఉంది.

20. ఈ అనువాద గ్రంథరచనకు మూలకారణాలు, ప్రోత్సాహకులు

ఈ రచయిత (డా॥ రేమెళ్ళ అవధానులు) ప్రాచీన వేదగణితాన్ని 2008 నుండి 2012 వరకు టీవీ ద్వారా బోధించినపుడు, సమాజంలోని వివిధ వర్గాల నుండి వచ్చిన స్పందన అపూర్వం! ఆత్మద్భుతం! సుమారు నాలుగు సంవత్సరములు జరిగిన ఆ ధారావాహిక కార్యక్రమాన్ని, “ప్రథమ ఉత్తమ విద్యా విషయక టి.వి. కార్యక్రమం (2008)”గా ప్రకటించి, ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం, ఈ రచయితకు ‘బంగారునంది’ని బహుమతిగా ఇచ్చింది.

ఆ సందర్భంలో, జ్యోతిశ్శాస్త్రంలోని గణిత సిద్ధాంతాల యొక్క ఆ గణిత సూత్రాలను సంకలనం చేసిన మహర్షుల యొక్క తదితరమహానుభావుల యొక్క చరిత్రను సంకలనం చేయాలనే భావం దృఢంగా ఏర్పడింది.

శివశ్రీ శివానందమూర్తిగారు, ఇతిహాస సంకలన సమితి సంస్థాపక సభ్యులు, రాష్ట్రీయ స్వయం సేవక్ సంఘ్ లో ప్రముఖ నాయకులు అయిన శ్రీరామ్ సారే గార్ల ప్రేరణలు మనస్సుపై చెరగని ముద్రవేశాయి. “వాస్తవాలను పరశీలించండి! వాస్తవాలను తెలియ జేయండి” “అతిశయోక్తులు వద్దు, అట్లాగని వాస్తవాలను సంక్షిప్తం

చేయకండి! “అనేది సంక్షిప్తంగా వారి సందేశం. అందుకే మనశాస్త్రవేత్తల చరిత్రను వాస్తవ దృక్పథంతో మనమే వ్రాసుకుందామనిపించింది. అయితే చరిత్ర గ్రంథాలను వ్రాయడంలో సాక్ష్యాలు, ముందు వెనుకలను గూర్చిన తర్కం, ప్రధానమైన విషయాలు. ఈనాటికి మనకు లభ్యమయిన సాక్ష్యాల ఆధారంగా ప్రసిద్ధవ్యక్తుల యొక్క చరిత్రను నిర్ణయించడ మౌతుంది. ఇంతకంటే బలవత్తరమైన సాక్ష్యం, లేక ఆధారం లభిస్తే, పునస్సమీక్షించు కోవడానికి ఏమాత్రమూ వెనుకాడకూడదు.

ఒకసారి, పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వ విద్యాలయంలో జ్యోతిష విభాగానికి అధిపతి అయిన డా॥ చిట్టావూరి సుబ్రహ్మణ్యం (సి.వి.బి.)గారిని కలిసినపుడు “ఈ గ్రంథాలను పరిశీలించండి” అని శంకరబాలకృష్ణ దీక్షిత్ రచించిన, రెండు భాగాలతో ఉన్న “హిస్టరీ ఆఫ్ ఇండియన్ ఆస్ట్రానమీ”ని ఇచ్చారు. అందులో ఒక భాగం 1968లోను, రెండవభాగం 1981లోను ఆంగ్లంలో ముద్రితమై ఉన్నాయి. చాలా చిన్నచిన్న అక్షరాలతో ఉన్న ఆ గ్రంథాలను పరిశీలించడం ప్రారంభించగానే, వాటిలోని అపూర్వ విషయాలు బయటపడసాగాయి. ఆ పుస్తకాల చరిత్రయే చాలా ఆసక్తికరంగా ఉంది. ఈ పుస్తకాన్ని మొదట్లో శంకర బాలకృష్ణ దీక్షిత్ మరాఠీభాషలో వ్రాశారు. ఆ గ్రంథాన్ని వ్రాసినందుకు సుమారు 120 సంవత్సరాలక్రితం ఆ రచయితకు రూ. 450/-లు ఒకసారి, రూ. 1000/-లు మరొకసారి బహుమానం అందింది. ఆనాటి రూపాయి విలువతో ఆ సొమ్మును ఈ రోజు రూపాయి విలువతో పోల్చుకుంటే అది 80,90 లక్షల రూపాయలకంటే ఎక్కువ ఉంటుంది. డబ్బుకంటే మించినది, ఆ గ్రంథంయొక్క విలువను ఎవరూ అంచనా వెయ్యలేరనిపించింది. ఇంత

అపూర్వమైన ఖగోళవిభాగానికి చెందిన గణితశాస్త్ర చరిత్రను ఇంతవరకు తెలుగులోకి అనువదించడానికి ఎవరూ సాహసించలేదు. పరమేశ్వరుడు ఆ పనిని మాకొరకు జాగ్రత్తచేసి ఉంచేడేమోననిపించింది. అయితే, ఇందులో విషయగాంభీర్యతతోబాటు, వాక్యనిర్మాణ కారిన్యత ఒక ప్రబలమైన ప్రతిబంధకంగా ఉంది. మొత్తంమీద శ్రద్ధగా చదవగా విషయం పూర్తిగా అవగతమైనది. అయితే దీనిని ఎవరైనా పూర్వం ప్రయత్నం చేశారా? ఇది మనవలన అయ్యే పనియేనా? అని నిర్ణయించుకోవడానికి రాజమహేంద్రవరంలోని “మహా మహోపాధ్యాయ” బ్రహ్మశ్రీ మధుర కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారిని సంప్రదించాలని వెళ్ళినాము. వారు మా ప్రతిపాదనను సావకాశంగా విని, ఇంతవరకూ ఎవరూ తెలుగులోనికి దీనిని అనువదించలేదని చెబుతూ, అమోఘమైన తమ ఆశీస్సులనందించారు.

21. ఇది ఒక నవల కాదు, కథానిక కాదు.

ఇది శాస్త్రానికి చెందిన చారిత్రకగ్రంథం. ఇందులో చాలా అంశాలు ఇమిడి ఉన్నాయి. ప్రకృతి పరిశీలన, జ్యోతిశ్శాస్త్రంలోని సిద్ధాంతభాగం, వేదాలలోను, శాస్త్రాలలోను, పురాణేతిహాసాలలోను ఉన్న జ్యోతిశ్శాస్త్ర వచనాలు, వేదగణితం, శ్రౌతప్రతులలోని భేదాలు, వాటిలోని దోషాలను గుర్తించడం, సరైన ప్రతులతో వాటిని సమన్వయించడం. సాంకేతిక పరిభాషలో ఉన్న విషయాలను విశదమైన భాషలో వ్యక్తీకరించడం, డిగ్రీలు, నిమిషాల వంటి గణిత త్రికోణమితి సంకేతాల విజ్ఞానం, మంత్రాలను దేవనాగరి లిపినుండి తెలుగు లిపిలోకి గ్రహించడం, స్వరసంకేత పరిభాష, ఇవన్నీ ఇందులో మిళితమై ఉన్నాయి. దీనికి భాషాప్రావీణ్యం ఒక్కటి సరిపోదు. బహువిద్యాప్రావీణ్యం తప్పనిసరి అయింది.

22. మా గురువర్యుల ప్రోద్బలం

జ్యోతిశ్శాస్త్రం యొక్క ప్రాథమికాంశాలతో ప్రారంభించి, అందులోని అనేక రహస్యాలను అత్యంత వాత్సల్యంతో బోధించినవారు మా గురువుగారు “జ్యోతిషసార్యభౌమ” బ్రహ్మశ్రీ చేంబ్రోలు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు. వారు 1935లో ఖగోళశాస్త్ర విజ్ఞానాన్ని అధ్యయనంచేసి, అందులో పట్టతీసుకొన్నారు. వృత్తిరీత్యా వారు ప్లీడరు. జ్యోతిశ్శాస్త్ర విషయంలో అఖండ వైదుష్యం కల్గి, ప్రత్యర్థులకు సింహస్వరూపంతో భాసించేవారు. జ్యోతిశ్శాస్త్రానికి సంబంధించిన ఏదైనా ఒక చక్కటి గ్రంథాన్ని వ్రాయాలని వారు ప్రోత్సహిస్తూ ఉండేవారు. వారి నేతృత్వంలో, ఈ కార్యక్రమాన్ని ముందుగా ఆయోజన చేయడం జరిగింది. అనువాద ప్రక్రియ ప్రారంభించేముందు వారితో అనేక పర్యాయాలు సుదీర్ఘమైన చర్చలు జరిపాము. తరువాత అనువాదం చేయాలని నిశ్చయించుకున్నాము. అయితే, అనువాదం ప్రారంభించిన కొద్దిమాసాలకే వారు స్వర్ణస్థలవడం మాకు తీరని వ్యథను కలిగించింది. వారి ఆశీస్సులు మాకు ఎల్లప్పుడూ ఉన్నాయని భావిస్తూ ఈ కార్యక్రమాన్ని కొనసాగించాము.

23. తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల అధికారుల ప్రోత్సాహసహకారాలు

ఈ అనువాద ప్రక్రియ చాలా శ్రమతోను, ఖర్చుతోను కూడిన ప్రక్రియ అవడం మూలంగా ఎవరైనా దీనికి ఆర్థిక సహాయం చేస్తారా? అని పర్యాయంలో చన చేస్తున్న సందర్భంగా శ్రీ ఎల్.వి.సుబ్రహ్మణ్యంగారు, ఐ.వి.యస్., తి.తి.దే. కార్యనిర్వాహణాధికారిగారిని 2012, మే నెల 11వ తేదీన కలిసి ప్రస్తావించాను. రెండు రోజుల వ్యవధిలో, మే

14వ తేదీన వారు తమ అనుమతిని సూత్రప్రాయంగా తెలియజేశారు. దీనినిబట్టి వారు ఎంత గొప్ప మనస్సుతో, మాపై విశ్వాసంతో ఈ పథకాన్ని ఆమోదించారో తెలుస్తుంది. శ్రీ వేదభారతికి అధికారికపత్రము 2012 ఆగష్టు నెలాఖర్లో వచ్చింది.

24. “శ్రేయాంసి బహువిఘ్నాని”

మా ప్రతిపాదనను వేము చాలా ఉత్సాహంగా వ్రాసి సమర్పించాము. కాని, ఆ పనియొక్క విస్తృతిని, అనువాదానికి కావలసిన సమయాన్ని, రాబోయే అవాంతరాలను పసిగట్టడంలోను అంచనా వేయడంలో కొంత లోపం జరిగింది. ఒక సంవత్సరంలో అనువదించి అందిస్తామనడం విషయాన్ని తక్కువగా అంచనావెయ్యడమే. ఆ నిజాన్ని ఒప్పుకోవడంలో తప్పేమీలేదు.

గురుపత్నికి అనారోగ్యసమస్యలమూలంగా కొన్ని నెలలు అనువాదం ఆలస్యమైనది. తరువాత మా గురువుగారు శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు 2013 జూలై 17న దివంగతులవడంతో, ఈ కార్యక్రమానికి పెద్ద విఘాతం ఏర్పడింది. వారికి సంపూర్ణమైన ప్రత్యామ్నాయం నిజానికి ఉండదుగాని, సహాయకులుగా సమర్థులైన వారిని మాత్రం అన్వేషించి, స్వీకరించవలసిన ఆవశ్యకత ఏర్పడింది. “మహామహోపాధ్యాయ” బ్రహ్మశ్రీ మధుర కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి గారి అనుమతితో, వారి శిష్యులైన శ్రీ వుచ్చా శ్రీనివాసరావుగారి సహాయసహకారాలను అభ్యర్థించడం జరిగింది.

ఇది గాక, ఆంగ్లంలోని జ్యోతిశ్శాస్త్రపారిభాషికపదాలకు అనువాద పదాలను సేకరించడంలో ఇబ్బంది ఏర్పడింది. అందుచేత అనువాద ప్రక్రియ కొంత ఆలస్యమైనది.

ఇందులో కొన్ని వందల వేదమంత్రాలు దేవనాగరి లిపిలో ఉన్నాయి. వాటిని చూచి తెలుగులో నిర్దుష్టంగా డి.టి.పి. చేయగలిగిన వాళ్ళు ఎవరూ లభించలేదు. అందుచేత మేమే దానిని తెలుగు లిపిలోకి వ్రాసి దానిని డిటిపి చేయించవలసి వచ్చింది. ఇది సుమారు రెండు నెలల సమయాన్ని అదనంగా తీసుకొంది.

పై విఘాతాల మూలంగా సుమారు 6 నెలలు ఆలస్యమయ్యింది. డిసెంబరు 2013 నాటికి అనువాద గ్రంథం మొదటి ప్రతి ఏర్పడింది. శుద్ధప్రతికారకు సమీక్ష చేసి గ్రంథాన్ని సమర్పించడమే మిగిలిఉన్నపని. ఈ గ్రంథాన్ని ఒకసారి ఈచివరనుండి ఆచివరకు మామూలుగా చదవడానికి 15 రోజులు కనీసం పడుతుంది. అక్షరదోషాల సవరణకు సుమారు 2 నెలలు పడుతుంది. వ్రాసిన విషయాన్ని సమీక్ష చెయ్యాలనినా, పునస్సమీక్ష చెయ్యాలనినా, మూడేసి నెలలు పడుతోంది. ఈ గ్రంథంలోని విషయవిస్తారం అటువంటిది. దానికి కావలసినంత సమయాన్ని కేటాయించవలసిందేగాని, కుదించడానికి వీలులేదు.

ఈ విషయాన్ని తి.తి.దే. వారికి లేఖారూపములో తెలియజేయడం జరిగింది.

2014 జనవరి నెలలో నాకు తీవ్రమైన అనారోగ్యపరిస్థితి ఏర్పడింది. మోకాళ్ళలోని భాగాల అరుగుదల కారణంగా గమనం పూర్తిగా ఆగిపోయింది. దీని వైద్యానికి రెండు కాళ్ళకు శస్త్ర చికిత్సలు

చేయించుకోవలసి వచ్చింది. ఒక కాలికి చికిత్స అయిన వెంటనే, సుమారు 500 పేజీల అనువాద భాగాన్ని తి.తి.దే. వారికి అందించాము. తర్వాత రెండవ కాలికి శస్త్రచికిత్స చేయించుకోవడం జరిగింది.

25. తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములకు అనువాద గ్రంథ సమర్పణ

ఆరోగ్యం తిరిగి సాధారణ స్థితికి దగ్గరగా రావడానికి సుమారు 6 నెలలు సమయం పట్టింది. అనువాద గ్రంథాన్ని సకాలంలో అందించలేక పోతున్నామన్న బాధ ఉన్నా, ఏమీచేయలేని పరిస్థితి. అట్లాగే, ఒకవైపు కోలుకుంటూనే, మరొకవైపు తి.తి.దే. వారికి సాధ్యమయినంత త్వరలో అనువాదగ్రంథాన్ని అందించాలనే తపనతో, ఈ శుద్ధప్రతిసమీక్షను పూర్తిచేసి, రెండు నెలలలో రెండవభాగాన్ని మరొక 526 పేజీలతో సిద్ధం చేశాము.

అనుకొనని ఈ అవాంతరాల మూలంగా అనువాద ప్రక్రియ సుమారుగా ఒక సంవత్సరం ఆలస్యం అయ్యింది.

అనువాదాన్ని కొనసాగిస్తున్నంతకాలమూ, ఆంగ్లపారిభాషిక పదాలకు తుల్యమైన అనువాదపదాల జాబితాను తయారు చెయ్యడంపై దృష్టి పెట్టడం జరిగింది.

మా ప్రతిపాదనలో పేర్కొన్నవిధంగా, ఇప్పుడు 1026 పుటలతో ఉన్న మొదటి రెండు భాగాల మొత్తాన్ని మొదటి సంపుటంగా శ్రీ శ్రీనివాస చరణారవిందాల సన్నిధిలో సమర్పిస్తున్నాము.

రెండు మూడు నెలల్లో మిగిలిన గ్రంథానికి అనువాదసమీక్షలు పూర్తిఅయి, గ్రంథశేషము సమర్పణకు సంసిద్ధమవుతుందని ఆశిస్తున్నాము.

26. ఈ గ్రంథం పేరు - దాని వివరణ

1. మొదట్లో ఈ పుస్తకానికి “జ్యోతిశ్శాస్త్ర చరిత్ర-సిద్ధాంతభాగం” అనే పేరును ప్రతిపాదించాము. కాని, విస్తృతమైన ఆలోచన చేయగా, నేటి కాలానికి అనుగుణమైన ఇంకొకపేరు సమంజసముగా ఉంటుందని భావించడం జరిగింది.

2. పూర్వకాలంలో గణితం జ్యోతిశ్శాస్త్రంలో అంతర్భాగంగా ఉండేది. అంకగణితం, బీజగణితం, గోళగణితం, జ్యామితి (జామెట్రీ) త్రికోణమితి (ట్రిగోనామెట్రీ) మొదలైన విషయాలను జ్యోతిశ్శాస్త్రంలో భాగంగా పరిగణించేవారు. కాని, ఆధునికకాలంలో వాటిని గణితశాస్త్రంలో అంతర్భాగంగా పరిగణిస్తున్నారు. అందుకే, నేడు జ్యోతిష సిద్ధాంతభాగం గణితంలో అంతర్భాగం అయ్యింది. ఆ కారణంగా దీనిని “గణితశాస్త్రం (జ్యోతిశ్శాస్త్ర విభాగం)” అనే పేరుతో పిలవడం సబబు అనిపిస్తోంది.

3. “ఉపయోగం లేనిది ఏదీ చేయవద్దు” అని మన పెద్దలు చెబుతూ ఉంటారు. అందుకే మన భారతీయ విద్యావిధానంలో ప్రతి అధ్యయనానికి ఒక వినియోగం ఉండాలని ఆదేశిస్తారు. కాని శాస్త్రాన్ని శాస్త్రంకొరకు చదవాలనే వాదన ఒకటి ఈమధ్యకాలాలలో బయలుదేరింది. ఉదాహరణకు ఇప్పుడు గణితాన్ని గణితం కొరకు

మాత్రమే అధ్యయనం చేస్తున్నారు. కాని పూర్వం గణితాన్ని జ్యోతిషం కొరకు వినియోగించారు. అందుచేత “జ్యోతిశ్శాస్త్ర చరిత్ర” అంటే “జ్యోతిష సిద్ధాంత భాగానికి చెందిన గణితశాస్త్ర చరిత్ర” అనే అర్థంలోనే వ్యవహరించేవారు.

4. భారతదేశంలో వేలాది సంవత్సరాలుగా చాలామంది మహానుభావులు చేసిన కృషిని, లభించిన వివరాలతో, సాధ్యమైనంత వరకు ఒక చారిత్రక దృక్పథంతో పొందుపరచిన గ్రంథం గనుక ఇది ఒక చారిత్రక గ్రంథం. అందుచేత ఈ గ్రంథాన్ని “భారతీయ గణితశాస్త్ర చరిత్ర (జ్యోతిశ్శాస్త్ర విభాగం)” లేక, “భారతీయ జ్యోతిశ్శాస్త్ర చరిత్ర (సిద్ధాంత విభాగం)” అనే పేర్లతో పిలువవచ్చును.

5. సృష్టిప్రారంభకాలంలో, ఒకానొక సమయంలో, గ్రహాలన్నీ ఒకచోట కలిసి ఉండి వాటి వాటి ప్రయాణాలు ప్రారంభించేయి. అటువంటి పరిస్థితి తిరిగి ఎప్పుడు వస్తుందనేది వాటి గమనాల వేగాలపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ‘కల్పం’ ప్రారంభంలో అది జరిగిందని కొందరు భావిస్తే, ప్రతి ‘యుగం’ ప్రారంభంలో అది జరుగుతూ ఉంటుందని కొందరు భావిస్తారు. వీటిని అన్నింటిని నిర్ణయించడానికి ఉపయోగించే విధానమే ‘గణితం’.

కల్పం, యుగం, ఉదాహరణ సంవత్సరం మొదలైన విభేదాలను బట్టి జ్యోతిశ్శాస్త్రానికి చెందిన గణితగ్రంథాలను సిద్ధాంతగ్రంథాలనియు, కరణగ్రంథాలనియు పిలుస్తారు. ఈ రోజుల్లో జ్యోతిషం వేరు, గణితం

వేరు అనే భావన ఏర్పడింది. కాని ప్రాచీన కాలంలో గణితం అంటే కాలగణనం అనే భావనతోను, జ్యోతిశ్శాస్త్రములోని గణితమనే అర్థంలోను 'రూఢి'గా చేప్పేవారు. అందుచేత, ఈ పుస్తకానికి **“భారతీయ గణితశాస్త్రచరిత్ర- (జ్యోతిశ్శాస్త్ర విభాగం)”** అనే పేరు యోగ్యమైనదనే భావన ఏర్పడింది.

6. సామాన్యపాఠకులకు 'సిద్ధాంతం' అనే పదానికి జ్యామితి (జామెట్రీ)లోని 'సిద్ధాంతం' అనేపదం (“థీరమ్”)తోనే పరిచయం ఉండి, ఆ అర్థమే తెలుసునుగాని, జ్యోతిషంలోని “గ్రహసంక్షత్రాలకు చెందిన గణితం” అనే అర్థం తెలియదు. దానితో వారు ఈ పుస్తకం యొక్క పేరును తప్పుగా అర్థంచేసుకొని, ఈ గ్రంథానికి దూరంగా జరిగే ప్రమాదం ఉంది.

7. నిజానికి ఇది వేదగణితానికి కొనసాగింపు. వేదాలలోను, వేదాంగాలలో ఒకటైన జ్యోతిశ్శాస్త్రంలోను, వినియోగించే గణితానికి “వేదగణితం” అని పేరు. వేదగణితానికి వివిధ కోణాలలో కృషిచేసిన మహనీయుల చరిత్రను కూడా దీనికి జోడించాలని సంకల్పించడం మూలంగా, ఈ గ్రంథానికి “గణిత శాస్త్రచరిత్ర” అని పేరు సమర్థనీయం అని అనిపిస్తోంది.

8. పైన పేర్కొన్న కారణాలన్నిటి దృష్ట్యా, ఈ గ్రంథానికి **“భారతీయ గణిత శాస్త్ర చరిత్ర (జ్యోతిశ్శాస్త్ర విభాగం)”** అనే పేరును నిర్ధారించుటయే సమంజసంగా ఉంటుందని భావించడం జరిగింది.

27. ఈ గ్రంథం ఎవరికి ఉపయోగిస్తుంది?

ఇది ఒక పరిశోధనాదృక్పథంతో తయారయిన చారిత్రక గ్రంథము. పాఠకులు అందరూ ఇందులోని అన్ని చారిత్రక అంశాలను అదేపరుసలో అంగీకరించి తీరాలని నియమంలేదు. ఇది పూర్తిగా తర్కంపై ఆధారపడిన విషయం. భిన్నాభిప్రాయాలు ఉండవచ్చును. ఇందులో ప్రస్తావించిన విషయాలను ఖండించగలిగిన మేధావి ఇంతకంటే మంచి పుస్తకాన్ని తీసుకురావాలంటే, కనీసం ఈ గ్రంథంలోని విషయాలు తెలిసి ఉండాలి. దానికి ఈ గ్రంథము బాగా పనికిపడుతుంది.

ఇది ఒక్క చరిత్ర మాత్రమేకాదు. ఈనాటి జ్యోతిషులలో లగధుని ఋగ్వేద జ్యోతిషం చదివి అర్థం చేసుకొన్నవారు కొద్దిమందైనా ఉన్నారా? అని సంశయించాల్సిన స్థితి ఏర్పడింది. అటువంటి పరిస్థితుల్లో, ఈ గ్రంథంలో ఋగ్వేదజ్యోతిషంతోబాటు, యజుర్వేద జ్యోతిషాన్ని కూడా కలిపి చాలా వివరంగా అందించడం జరిగింది.

ఇందులో అనేక ప్రకరణాలు ఉన్నాయి. ప్రతి ఒక్కటి పరిశోధనకు అర్హమైనదే! ఆ దిశలో కృషి చెయ్యడానికి ఈ గ్రంథం చాలా తోడ్పడుతుంది.

మన ప్రాచీన ఖగోళ / జ్యోతిషాస్త్ర విజ్ఞానంలో ఎన్ని అంశాలు, వాదాలు, ప్రతివాదాలు ఉన్నాయో తెలుసుకోవాలంటే ఈ గ్రంథపఠనం తప్పనిసరి.

చివరకు మన అభిప్రాయాన్ని, మన విజ్ఞానం యొక్క ప్రాచీనతను సమన్వయదృష్టితో ప్రపంచముందు ఉంచడంలో మనం సఫలం

కావాలంటే, ఎన్ని జటిల ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పాలో ఈ గ్రంథం ద్వారా తెలుస్తోంది.

ఇందులో కొన్నికొన్ని అంశాలపై రెండు మూడు వాదాలు ఉన్నాయి. కొన్ని అంశాలు ఇంకా నిశ్చయించలేని స్థితిలో ఉన్నాయి. అటువంటి విషయాలపై విస్తారమైన పరిశోధనలు చేయించవచ్చు.

28. కొన్ని అంశాలపై గ్రంథ రచయిత దీక్షిత్ అభిప్రాయాలు

మూలగ్రంథంలో శంకరబాలకృష్ణదీక్షిత్ తన రచనలో అక్కడక్కడ వేదకాలం అనీ, వేదాంగకాలం అనీ వ్యవహరించడం జరిగింది. వేదాలకు కాలాన్ని నిర్ణయిస్తున్నారంటే అపౌరుషేయత్వానికి భంగం వాటిల్లుతోంది.

వేదాలు సృష్టి ప్రారంభంలో తమను తాము మహర్షులద్వారా ఆవిష్కరించుకున్నాయని సంప్రదాయవాదులు భావిస్తారు. ఆ విధంగా అవి “అపౌరుషేయాలు” అయ్యాయి. దీనినే “మహర్షులు సంకలనం చేశార”ని కొందరు అంటారు. అయితే వేదమంత్రాలను తమ బుద్ధితో గ్రహించి వ్రాశారనే వాదాన్ని సంప్రదాయవాదులెవ్వరూ అంగీకరించరు. ఇది వేదాల ఆవిర్భావం గురించిన మౌలికమైన విషయం. ఎవరివాదన వారికి ఉంది. ఎవరి తర్కాలు వారికి ఉన్నాయి. దీనికి అంతిమ పరిష్కారం చెయ్యడం సాధ్యమైనదికాదు.

రామాయణంలోని జ్యోతిషాంశాల పరిశీలన మూలగ్రంథంలో జరగలేదు. శ్రీరాముని జననసమయంలోని గ్రహసంపుటిని వాల్మీకి మహర్షి అద్భుతంగా వర్ణించారు. సంప్రదాయపద్ధతిలో ఆ సమయాన్ని సుమారుగా గుర్తించడం జరిగింది. అయితే, యుగాల కాలవ్యవధిని

~~ఆధునికచరిత్రకారులు అంగీకరించుటలేదు. శ్రీరాముని జీవితకథ~~
భారతీయ గణిత శాస్త్ర చరిత్ర (జ్యోతిషశాస్త్ర విభాగం)

ఈనాటినుండి వెనుకకు ఎన్ని సంవత్సరాల క్రితం జరిగి ఉంటుందనే అంశాన్ని చారిత్రక పద్ధతిలో రామాయణం అందించటంలేదని దీక్షిత్ వ్యక్తంచేశారు.

రామాయణంలోను, మహాభారతంలోను, భాగవతంలోను, ఇంకా మిగిలిన అనేక పురాణాలలోను, అనేకరాజవంశాలు, మన్వంతరాలు, వంశానుచరితాలు, చాలా వివరంగా వర్ణించబడ్డాయి. సుదీర్ఘమైన కాలాలపాటు పరిపాలించిన అంతమంది మహారాజుల చరిత్రను పాశ్చాత్యులు ప్రతిపాదించిన గత మూడువేల సంవత్సరాల అతి తక్కువ కాలపరిధిలోనే ఇరికించడం సాధ్యంకాదని సంప్రదాయవాదుల అభిప్రాయం. దీనికి మూలగ్రంథంలో సరియైన వివరణ లభించలేదు.

29. ఈ గ్రంథంయొక్క విశిష్టత

అనేక వేల సంవత్సరాల చరిత్ర కలిగిన భారతీయ గణితానికి సేవలందించిన మహానుభావుల జీవితచరిత్రలను, వారి రచనలను, విశ్లేషణాత్మకంగా క్రోడీకరించి, ఒక సమగ్ర గ్రంథాన్ని శంకరబాలకృష్ణ దీక్షిత్ మనకు అందించారు. ఇందులో 100 పైగా జ్యోతిర్గణితానికి చెందిన గ్రంథకర్తలను, గ్రంథాలను చారిత్రకపద్ధతిలో సవివరంగా పరిచయంచెయ్యడం జరిగింది. ఇటువంటి గ్రంథం అంతకు పూర్వం ఏ భారతీయభాషలోను సంకలనం చేయబడలేదని తెలుస్తోంది. అయితే, అతను అందించిన మూలగ్రంథం మరాఠీభాషలో ఉంది. దానికి డా॥ ఆర్.వి. వైద్య చేసిన ఆంగ్లనువాదాన్ని 1968, 1981లలో రెండు

భాగాలుగా ముద్రించడం జరిగింది. మూలగ్రంథ రచయిత అయిన శంకరబాలకృష్ణ దీక్షిత్‌నకు ఈ దేశం శాశ్వతంగా ఋణపడి ఉంది. జ్యోతిశ్శాస్త్రంపైన, గణితశాస్త్రంపైన అభిమానం ఉన్న ప్రతి భారతీయుడు ఈ గ్రంథాన్ని చదివితీరాలి. ఇందులోని విషయం అంత అపూర్వమైనది.

30. కృతజ్ఞతలు

వేదశబ్దపరిరక్షణకు, వేదవిజ్ఞానప్రచారానికి 'శ్రీ వేదభారతి' గత మూడు దశాబ్దాలుగా చేస్తున్న అవిశ్రాంతమైన కృషి అందరికీ తెలిసినదే. ఆ ప్రయత్నంలో ఇప్పటికీ అపూర్వమైన చాలా గ్రంథాలను రచించడం, ప్రచురించడం జరిగింది. అందులో భాగంగానే తెలుగు పాఠకులకు ఈ అద్భుత జ్యోతిశ్శాస్త్ర/గణితశాస్త్రచరిత్రను అందించాలనే సంకల్పంతో "శ్రీ వేదభారతి" బృహత్తరమైన అనువాద కార్యక్రమానికి ప్రతిపాదనలను తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల కార్యనిర్వహణాధికారిగా ఉన్నట్టి శ్రీ ఎల్.వి. సుబ్రహ్మణ్యంగారికి సమర్పించినది. ఈ కార్యక్రమం యొక్క ప్రాధాన్యతను గుర్తించి వెంటనే ఈ ప్రతిపాదనను ఆమోదించారు. వారికి మా హృదయపూర్వకమైన కృతజ్ఞతలు. తిరుమల శ్రీనివాసుని అనుగ్రహంతో శ్రీ వేదభారతి ఈ కార్యక్రమాన్ని దిగ్విజయంగా పూర్తిచేసింది. ఇప్పుడు అది గ్రంథరూపంలో మన ముందుకు వచ్చింది. ఈ సందర్భంలో తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ ఎమ్.వి. గోపాల్, ఐ.వి.ఎస్. గారికి, ప్రధాన సంపాదకులు ఆచార్య శ్రీ రవ్వా శ్రీహరిగారికి శ్రీ వేదభారతి కృతజ్ఞతలు తెలియజేసు కుంటోంది.

అనువాద ప్రక్రియ పూర్తయిన వెంటనే ఈ గ్రంథ ప్రతిని మహామహిమపాధ్యాయ బ్రహ్మశ్రీ మధుర కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారికి సమీక్షకొరకై పంపడం జరిగింది. ఆమూలాగ్రంగా దీనిని అవలోకించి వారు తమ అమోఘమైన ఆశీస్సులను అందించారు. వారికి మా హృదయపూర్వక ధన్యవాదాలను తెలుపుకుంటున్నాము.

ఈ గ్రంథంయొక్క వ్రాతప్రతి కంప్యూటరీకరణలో సంపూర్ణమైన బాధ్యతను స్వీకరించి, ముద్రణాస్థాయివరకు అత్యంతము సహకరించిన చి॥ పోతారంక రాముకు, శ్రీమతి జోశ్యుల శారదకు మా ఆశీస్సులను అందిస్తున్నాము.

ఈ గ్రంథాన్ని తెలుగువారందరూ సంపూర్ణంగా అధ్యయనం చేసి, మన “భారతీయ జ్యోతిశ్శాస్త్ర వైభవాన్ని”, “గణితశాస్త్రపు గరిమ”ను తెలుసుకొని, దశదిశలా భారతీయ విజ్ఞాన సౌరభాలను ప్రచారం చేయగలరని ఆశిస్తున్నాము.

ఈ అనువాద ప్రక్రియను సాధ్యమైనంతవరకు నిర్దుష్టంగా పూర్తిచేయడానికి త్రికరణశుద్ధిగా ప్రయత్నం చేశాము. ఎక్కడైనా లోపాలు, దోషాలు ఉన్నచో క్షమించ ప్రార్థన. వాటిని మాకు తెలియజేయవలసినదిగా కూడా పాఠకులను సవినయంగా ప్రార్థిస్తున్నాము.

డా॥ రేమెళ్ళ అవధానులు

హైదరాబాద్

“శ్రీ వేదభారతి” వ్యవస్థాపకులు

“జయ” శ్రావణ పౌర్ణమి, ఆదివారం, శక.1936

10-08-2014

“త్వదీయం వస్తు గోవింద! తుభ్యమేవ సమర్పయే”

(హే గోవింద! నీ వస్తువును నీకే సమర్పిస్తున్నాను!)

మహామహోపాధ్యాయ
బ్రహ్మశ్రీ మధుర కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి గారి
అశీస్సులు !

భారతీయ జ్యోతిశ్శాస్త్రము అతి ప్రముఖమైన ఒక వేదాంగము. వేదపురుషునికి ఇది నేత్ర స్థానీయమని అంటారు. ఇది మహర్షి ప్రోక్తమనియు, యుగయుగాలుగా వారిచే ప్రవర్తింపచేయ బడినదనియు, ఆనాటి నుండి నేటి వరకు వినియోగంలో ఉంటూ, పరంపరాగతంగా మనకు లభించినదనియు సనాతన ధర్మాన్ని ఆశ్రయించిన భారతీయులందరూ విశ్వసిస్తారు.

అతి విస్తృత కాలగమనంలో ఈ దేశం అనేకమైన ఆటుపోట్లను ఎదుర్కొంది. విదేశీయుల దండయాత్రలు, దుష్ప్రత్యాలు, స్థానికుల స్వార్థపూరిత కుతంత్రాల మూలంగా భారతీయ సంస్కృతి, భారతీయ విజ్ఞానం చిక్కి శల్యమయ్యాయి. వేలాది గ్రంథాలు భస్మీపటలమయ్యాయి. మన మతులను, బుద్ధులను భ్రమింపజేసిన పాశ్చాత్యులు ఈ శాస్త్రానికి ఆరంభం, ఆధారం ఈ దేశం కాదనియు, ఈ విజ్ఞానం అంతా మొదట పాశ్చాత్యులదేననియు, పాశ్చాత్యులతో సంపర్కం ద్వారానే భారతీయులు ఈ విద్యను విదేశాల నుండి దిగుమతి చేసుకున్నారనియు, భారతీయులకు సహజంగా ఈ శాస్త్రంపై మౌలికమైన పట్టు ఏమీలేదనియు, ఇప్పుడు ఉన్న గ్రంథాలన్నీ క్రీస్తుశకం తర్వాతి కాలాలనాటివనియు, ఇంకా ఎన్నో ఎన్నెన్నో అవాస్తవాలను ఒక పథకం ప్రకారం ప్రపంచవ్యాప్తంగా ప్రచారం చేశారు, చేస్తున్నారు కూడా! దాని దుష్ఫలిణామాలు ఈరోజు సమాజంలో అన్ని రంగాల్లోను కనిపిస్తున్నాయి. మనలను మనమే కించపరుచుకునే దుస్థితి ఏర్పడింది.

ఈ దుష్ప్రచారాలకు స్పందించకుండా, వాటిని ఖండించకుండా, “మన పని మనం చేసుకుపోవడమే ఉత్తమం” అనే భావనతో ప్రమాదకరమైన అతి సాంఘికతకు కొందరు లోనయ్యారు. అయితే ఈ పద్ధతిని అంగీకరించలేని మనస్తత్వం ఉన్న కొందరు మహానీయులు, అపూర్వమైన మన విజ్ఞానాన్ని నిష్కర్షగా, సాక్ష్యాధారాలతో, సహేతుకంగా ప్రపంచం అంతటా నిరూపించాలని గత రెండు మూడు శతాబ్దాలుగా కృషిచేస్తూ వచ్చారు. ఆ మహాపురుషుల కోవలోకి జేరిన ఒక మహాపండితుడు శ్రీ శంకర బాలకృష్ణ దీక్షిత్. ఇతడు 20-7-1853లో ఒక మహారాష్ట్ర కుటుంబంలో జన్మించాడు. వృత్తిరీత్యా ఒక పాఠశాల ఉపాధ్యాయుడుగా పనిచేసినా, జ్యోతిష్యాస్త్రంపై మక్కువ మూలంగా దాని మూలాల్లోకి వెళ్ళాడు. అతి ప్రాచీన కాలం నుండి తన కాలం వరకు లభించిన వేదాలను, శాస్త్రాలను, మిగిలిన వాఙ్మయాన్నంతటినీ జల్లెడ పట్టి, జ్యోతిష్యాస్త్రానికి సంబంధించిన వచనాలనన్నింటినీ సంకలనం చేసి, వాటిని సమన్వయపరచి, పాశ్చాత్యుల దుష్ప్రచారాలను తీవ్రంగా ఖండించాడు. “ఇదీ మన భారతీయ జ్యోతిష్యాస్త్రం” అని అందరూ తెలుసుకొని, ఆశ్చర్యపోయేట్లుగా “భారతీయ జ్యోతిష్యాస్త్ర చరిత్ర (సిద్ధాంతభాగం)” అనే పేరుతో మరాఠీ భాషలో రెండు సంపుటాలుగా క్రీ.శ. 1890లో, ఒక గ్రంథాన్ని వ్రాశాడు. స్థూల దృష్టితో పరికిస్తే, ఇది ఒక విస్తృత పరిశోధనాత్మక గ్రంథం! సూక్ష్మదృష్టితో పరిశీలిస్తే, ఇది సమగ్రమైన, అతిగహనమైన ఒక ప్రకరణ గ్రంథం! ఈ గ్రంథంలో శాస్త్ర విషయాలతోబాటు, జ్యోతిష్యాస్త్రాభివృద్ధికి శ్రమించి, తమ జీవితాలను పణంగాపెట్టిన ఎందరో మహానుభావుల జీవిత విశేషాలు, వారి రచనలు, విశేషాంశాలను ఇందులో సమకూర్చడం జరిగింది.

దీనిని 1968లో ఆచార్య ఆర్.సి. వైద్య ఆంగ్లభాషలోకి “హిస్టరీ ఆఫ్ ఇండియన్ ఆస్ట్రాలజీ” అనే పేరుతో అనువదించాడు. నిజం చెప్పాలంటే, ఈ గ్రంథానికి చెందిన రెండు సంపుటాలూ కూడా భాషాపరంగాను, విషయపరంగాను నారికేళపాకంలో ఉన్నాయి.

గత శతాబ్దకాలంలో మరాఠీ భాష నుండి గాని, అర్ధశతాబ్ది కాలంలో ఆంగ్లం నుండి గాని ఎవరూ దీనిని తెలుగులోనికి అనువదించడానికి సాహసించలేదు. అయితే, బృహత్తరమైన ఈ అనువాద కార్యక్రమాన్ని శ్రీ వేదభారతి తరపున డా॥ అవధానులుగారు తమ నేతృత్వంలో స్వీకరించి, విజయవంతంగా పూర్తిచేశారు.

డా॥ అవధానులుగారు గత అయిదు దశాబ్దాలుగా, వారి విద్యార్థిదశనుండీ, నాకు సుపరిచితులు. వారు వృత్తిరీత్యా కంప్యూటరు రంగానికి చెందిన శాస్త్రవేత్త అయినా, కృష్ణయజుర్వేదాన్ని సంప్రదాయబద్ధంగా అధ్యయనం చేసి, జ్యోతిష్యాస్త్రంపై అభిమానం కొద్దీ ఎమ్.ఎ. పట్టా పొంది పి.హెచ్.డి. కూడా చేశారు. వారు “జ్యోతిష్యాస్త్ర సహాయంతో భూకంపాలను ముందుగా పసిగట్టడం సాధ్యమా?” అనే అంశంపై పరిశోధనా గ్రంథాన్ని ప్రచురించారు. అందులో ఆసక్తికరమైన చాలా అంశాలు వెలుగులోకి వచ్చేయి.

సుమారు 4 సంవత్సరాల క్రితం ఒకసారి డా॥ అవధానులుగారు, వారికి నా యెడల ఉన్న గురుభావనతో, ఈ గ్రంథాన్ని గురించి నాతో చర్చించారు. దీనిని తెలుగులోకి అనువదించవలసిన ఆవశ్యకతను వివరించి, తనకు దీనిని అనువదించాలనే ఆకాంక్ష ఉన్నట్లు సూచించి, ఆశీస్సులనభ్యర్థించారు. ఈ గ్రంథాన్ని అనువదించే ప్రయత్నం

చెయ్యడం ఒకింత సాహసమే. ఈ ప్రక్రియకు జ్యోతిశ్శాస్త్రం యొక్క సంపూర్ణమైన అవగాహనతోబాటు, వేదగణితం, ఆధునిక గణితం, వేదమంత్రాల పరిజ్ఞానం, వేదభాష్యాల పరిచయం, మహాభారతాది ఉద్గ్రంథాల పరిచయం, పరిశోధనా దృక్పథం, రచనాపాటవం మొదలైన అంశాలన్నీ ఆవశ్యకమైన విషయాలు. పరమేశ్వరుని యొక్క అనుగ్రహం వలన వీరికి ఇవి అన్నీ సిద్ధించడం మూలంగా, వారిపై నాకు విశ్వాసం కలిగి, ఈ అనువాద ప్రక్రియను త్వరగా ప్రారంభించవలసిందిగా ప్రోత్సహించాను. కొంతకాలం తర్వాత, ఈ ప్రక్రియను త్వరలో ముగించడానికి వీలుగా, సంప్రదాయబద్ధంగా జ్యోతిశ్శాస్త్రాన్ని అధ్యయనం చేసినవారు, మా “విశ్వవిజ్ఞాన ప్రతిష్ఠానం”లో ఔత్సాహిక కార్యకర్త, మా ప్రియశిష్యుడు అయిన శ్రీ పుచ్చా శ్రీనివాసరావును ఈ పనిలో తనకు అనువాద ప్రక్రియలో సహాయకునిగా డా॥ అవధానులుగారు తీసుకున్నారు. వీరి తోడ్పాటుతో సుమారు రెండు సంవత్సరాల కాలంలో ఈ అనువాదాన్ని పూర్తిచేశారు. ఇది నాకు చాలా ఆనందాన్ని కలిగించింది. సుమారు 1800 పేజీల మహత్తర గ్రంథాన్ని, లోకకళ్యాణం కొరకు, మా పర్యవేక్షణలో, మా శిష్యుల ద్వారా సమర్పించడం కంటే ఆనందదాయకమైన మరొక విషయం ఏముంటుంది? “ధన్యావయం” (మేము ధన్యులము) అని మనసారా భావిస్తున్నాము.

ఈనాడు అన్ని మాధ్యమములలోను, ముఖ్యంగా టి.వి. ఛానెళ్ళలో ఎంతోమంది జ్యోతిశ్శాస్త్రాంశాలను వివరిస్తున్నారు. అయితే వారందరూ కూడా తమ పాండిత్యాన్ని దృఢతరం చేసుకోవలసిన ఆవశ్యకత స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. వారంతా మన భారతీయ జ్యోతిశ్శాస్త్ర

మూలాలను అధ్యయనం చేసి, వారి యోగ్యతను పెంచుకోవాలని నా వినతి! దానికి ఈ గ్రంథం ప్రథమ సోపానంగా తప్పక ఉపకరిస్తుందని నా దృఢ విశ్వాసం.

సమగ్ర భారతీయ జ్యోతిషాస్త్ర చరిత్రకు చెందిన మూల గ్రంథానికి, అతి విస్తారమైన గ్రహ నక్షత్ర విభాగానికి చెందిన “భారతీయ గణితశాస్త్ర చరిత్ర (జ్యోతిష విభాగం)” అనే పేరుతో వెలువడుతున్న ఈ అనువాద గ్రంథ రచనను ప్రోత్సహించిన శ్రీ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల అధికారులకు మా అభినందనలు!

ఈ గ్రంథరచనా ప్రక్రియను సాహసంతో చేపట్టి, దిగ్విజయంగా సమాప్తి చేసిన డా॥ అవధానులుగారికి, వారికి సహకరించిన శ్రీ శ్రీనివాసరావుకు మా హృదయపూర్వక ఆశీస్సులు!

వారు ఇటువంటి అత్యుత్తమ గ్రంథ రచనలను ఇంకా కొనసాగించాలని ఆకాంక్షిస్తూ, ఆదిత్యాది నవగ్రహములద్వారా, పరమేశ్వరుడు వారికి, వారి కుటుంబసభ్యులకు ఆయురారోగ్య ఐశ్వర్యాదులను ప్రసాదించవలసిందిగా ప్రార్థిస్తున్నాను.

॥ ఇతి శమ్ ॥

ఇట్లు

మధుర కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి

ఆంగ్లానువాదం ప్రచురణకర్తల భూమిక

అతి ప్రాచీన కాలంలో ఈ భూమి మీద మనిషి ఆవిర్భవించినప్పుడు ఆకాశంలో మెరుస్తున్న సూర్యుడు, చంద్రుడు, నక్షత్రాలు మొదలైన కాంతివంతమైన వస్తువులను చూచి ఆశ్చర్యచకితుడయి ఉండాలి. ఇవన్నీ ఆకాశంలో కదులుతూ ఉండడాన్ని కూడా గమనించే ఉంటాడు. ఇవన్నీ ఒక క్రమం తప్పని కాలపరిధిలో తిరుగుతూ ఉండడాన్ని కొందరు ఉత్సాహవంతులైన పరిశీలకులు గమనించడానికి శతాబ్దాలు గడిచి ఉంటాయి. వీటి గమనంలో అంతర్దీనంగా ఉన్న నిబద్ధమైన కాలాన్ని గణించడానికి, సంవత్సరంలోని రోజులను, నెలలను లెక్కపెట్టుకోవడం ఉపయోగిస్తుందని తెలుసుకొని ఉంటాడు. మానవజాతి చరిత్రలో అభివృద్ధి చెందిన మొదటి శాస్త్రాలలో ప్రముఖమైన ఖగోళశాస్త్రానికి ఇది నాంది పలికింది.

ఖగోళ శాస్త్ర విజ్ఞాన అన్వేషణ ఎప్పుడు, ఎక్కడ ఖచ్చితంగా ప్రారంభమయ్యింది? లేక, సమాంతరంగా అనేక ప్రదేశాలలో ప్రారంభమయ్యిందా? - ఇటువంటి ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పడం కష్టం. దీనికి కారణం ఆదిమ మానవునికి తన ఆలోచనలను, పరిశీలనలను జాగ్రత్త చేసుకొనే సాధనాలు ఆనాడు లేవు.

ప్రపంచంలోని అతి ప్రాచీన నాగరికతలు వెలసిల్లిన కొన్ని దేశాలలో ఒకటైన భారతదేశంలో ఖగోళశాస్త్ర పరిశీలనలను గురించి సుమారు

క్రీ.పూ. 4000 నాటి సాక్ష్యాధారాలు ఋగ్వేదంలోని మంత్రాలలోను, కొంత మనోహరంగా తరువాతి కాలాలనాటి యజుర్వేదంలోను కనిపిస్తున్నాయి. క్రీ.పూ. 1300 నాటికే హిందువులు వేదాంగ జ్యోతిషం అనే పేరుతో సౌరచాంద్రమాన పంచాంగాన్ని తయారుచేశారు. ఇది క్రీ.శ. మూడవ శతాబ్దం వరకు వినియోగంలో ఉంది. ఆ తరువాత మనదేశంలో ఖగోళ విజ్ఞానం వేగంగా అభివృద్ధి చెంది, శాస్త్రీయ సూత్రాలపై ఆధారపడి, సిద్ధాంత విభాగం అనే పేరుతో ప్రాచుర్యంలోకి వచ్చింది. క్రీ.శ. 12వ శతాబ్దం వరకూ కొనసాగిన ఈ అభివృద్ధి తరువాత వరుసగా జరిగిన విదేశీయుల దండయాత్రలమూలంగా, పూర్తిగా ఆగిపోయింది. రామాయణంలో, మహాభారతంలోను ఖగోళ విషయాల ప్రస్తావన ఉంది. అయితే అది ప్రాథమిక స్థాయిలో ఉంది. ఇంతకంటే మెరుగైన జ్యోతిశ్శాస్త్ర విషయాలు తర్వాతికాలాల్లో రచింపబడిన పురాణాల్లో కనిపిస్తున్నాయి. వాటిపై జ్యోతిశ్శాస్త్ర సిద్ధాంత విభాగం యొక్క ప్రభావం కనిపిస్తుంది.

వేల సంవత్సరాల క్రితమే సంస్కృతీ నాగరికతలు విలసిల్లిన భారతదేశం వంటి దేశంలో, అతి ప్రాచీనకాలంలో వివిధ రంగాలలో మన పూర్వులు సాధించిన విజయాలకు చెందిన విశేషాలను సేకరించి తర్వాతి తరాల వారికి అందించవలసిన బాధ్యత మనమీద ఉంది.

ప్రాచీన, మధ్య కాలాలనాటి భారతీయ ఖగోళ విజ్ఞాన చరిత్ర ఈ కోవలోకి వస్తుంది. అందుచేత దీనిని క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసి,

పరిశీలించవలసి ఉంది. అయితే ఇటువంటి సమగ్ర చరిత్రకు చెందిన అంశాలను సేకరించడంలో చాలా ఇబ్బందులు ఉన్నాయి. వేదకాలం నుండి నేటివరకు ఈ అంశాలకు చెందిన వాఙ్మయం అంతా సంస్కృత భాషలో ఉంది. విజ్ఞాన పరిశీలనాంశాలు ఏ ఒక్క భాషలోనూ లేవు. అనేక భాషలలో సాంకేతిక పదాలతో, గుప్త పదాలతో విస్తారము ఉన్నాయి. కొన్ని విషయాలు కథల రూపంలోను, గీతాల రూపంలోను, ఇంకా అనేక రూపాలలో భద్రపరచబడి ఉన్నాయి. వాటన్నింటినీ విడమరచి, శాస్త్రీయ భాషలోకి అనువదించి గ్రహించడం చాలా శ్రమతో కూడిన పని.

అయితే ఆ విధంగా జరిగిన ఒకే ఒక్క సమగ్ర ప్రయత్నం శ్రీ శంకర బాలకృష్ణ దీక్షిత్ మరాఠీలో చేసిన “భారతీయ జ్యోతిశ్శాస్త్రము- ప్రాచీన, ఆధునిక చరిత్ర”. 1896లో ప్రచురితమైన ఈ పుస్తకము అతి ప్రాచీనకాలం నుండి ఆధునిక కాలం వరకు విస్తరించిన భారతీయ జ్యోతిశ్శాస్త్ర చరిత్రను సంగ్రహించిన అపూర్వ గ్రంథము. కేలండర్ రిఫార్మ్ కమిటీ చైర్మన్ (పంచాంగ సంస్కరణల పరిషత్తు అధ్యక్షుడు) అయిన డా॥ ఎమ్.ఎన్.సాహ, ఎఫ్.ఆర్.ఎస్, భారతీయ జ్యోతిశ్శాస్త్రంపై భారతీయులకు, విదేశీయులకు పరిశోధనలకు సహాయకారిగా ఉండగలదను అభిప్రాయంతో, ఈ గ్రంథాన్ని ప్రభుత్వమే పూనుకొని ఆంగ్ల భాషలోనికి అనువదించబడి ముద్రించవలసిందిగా సిఫార్సు చేసి ఉన్నారు. ఈ మహద్గ్రంథాన్ని మరాఠీ పండితుడు, జివాజి వేదశాల

నిదేశకుడు, ఉజ్జయిని, కేలండర్ రిఫార్మ్స్ కమిటీ సభ్యుడు అయిన ప్రొఫెసర్ ఆర్.వి. వైద్య, ఎమ్.ఎ., బి.టి., మరాఠీ నుండి ఇంగ్లీషులోకి సంతోషంగా అనువదించారు. ఈ అనువాదాన్ని కలకత్తా విశ్వ విద్యాలయంలోని హిందూ జ్యోతిష్యాస్త్రాధ్యక్షుడైన ప్రొఫెసర్ సేన్ గుప్త పరిశీలించి, అక్కడక్కడ చిన్నచిన్న మార్పులు చేర్పులు చేశారు. కేలండర్ రిఫార్మ్స్ కమిటీ పనిని భారతీయ వాతావరణ విభాగానికి బదిలీ చేయడం మూలంగా, ఆ విభాగం వారే ఈ గ్రంథాన్ని ప్రచురించే బాధ్యతను స్వీకరించారు. ఈ పుస్తకాన్ని చివరగా సవరించడానికి కలకత్తాలోని జాతీయ పంచాంగశాఖ అధికారి అయిన శ్రీ ఎన్.సి. లహరి, యం.ఎ. వారికి బాధ్యతను ఇవ్వడం జరిగింది.

ఈ పుస్తకం పరిమాణము చాలా పెద్దది కనుక ఒక్క సంపుటంలో దీని ప్రచురించడానికి చాలాకాలం పడుతుంది. అందుచేత దీనిని దఫ ధపాలుగా ముద్రించాలని నిర్ణయించడమైనది. మొదటిభాగంలో వేదవేదాంగాల కాలనాటి భారతీయ ఖగోళ విజ్ఞానాన్ని ప్రచురించాలని మిగతా భాగాలలో మిగిలిన గ్రంథాన్ని అందించాలని నిర్ణయించడ మైనది.

- ఎల్.ఎస్. మాధుర్

వేధశాల, డైరెక్టర్ జనరల్

18-4-1968

లోడి రోడ్, నూఢిల్లీ

భారతీయ వాతావరణ శాఖ

మూలగ్రంథ రచయిత (దీక్షిత్) ముందుమాట

ఈ గ్రంథంలోని ప్రధాన విషయాన్ని పరిచయంలో వివరించడం జరిగింది. ఇందులో వివరించిన అంశాలకు చెందిన పట్టికను విషయ సూచికలో ముందుగాను, అంశాల ప్రస్తావన సూచికలో చివరిగాను ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ పుస్తకం యొక్క ఉపయోగాన్ని విస్తారంగా ఇక్కడ వివరించవలసిన అవసరం ఉంటుందని నేననుకోవట్లేదు. ఖగోళ విజ్ఞాన శాస్త్రం ఎందుకు వచ్చింది అని ఎవరైనా ప్రశ్నిస్తే, అసలు విజ్ఞాన శాస్త్రం (సైన్సు) అనేది మానవునిలోని సహజమైన తెలుసుకుందామనే “ఉత్సాహం” మూలంగానే ప్రారంభమయి, వృద్ధి పొందిందని చెప్పగలను. ఈ శాస్త్రం అత్యంత ప్రాచీన కాలంలోనే మానవుని దృష్టిని ఆకర్షించింది. నిజానికి, మానవుడు అభివృద్ధి చేసిన శాస్త్రాలన్నింటిలోను ఈ ఖగోళ శాస్త్రమే మొదటిదని నిశ్చింతగా చెప్పవచ్చు. మనదేశం ఈ శాస్త్రానికి చెందిన విషయాలపై ప్రస్తుతం నేను చేసిన సర్వేక్షణ, చర్చల గురించి ఎవరికీ క్షమార్పణ చెప్పవలసిన అవసరం ఉందని నేను భావించట్లేదు. (గమనిక - ఈ పుస్తకాన్ని రచించే సమయానికి మనం విదేశీయుల పాలనలో ఉండబట్టి, రచయిత ఈ వాక్యాన్ని వ్రాసి ఉండవచ్చు.)

సంస్కృత వాఙ్మయంలో ఇటువంటి గ్రంథం లేదు. కాలక్రమంలో వచ్చిన వివిధ గ్రంథాలను వాటి తారతమ్యాలను బట్టి విశ్లేషణ చేయడంపై మన పూర్వులకు అంత ఆసక్తిలేదు. రెండు శతాబ్దాల క్రిందట జన్మించిన రచయితను, కొన్ని వేల సంవత్సరాల క్రితం

జన్మించిన రచయితతో సమానంగా భావించడం మనవారికి అలవాటు. శాస్త్రాల యొక్క చరిత్రను గాని, సామాన్య వ్యక్తుల యొక్క చరిత్రను గాని వ్రాసే అలవాటు లేదు. ప్రస్తుత గ్రంథం వంటి గ్రంథం పూర్వము ఎప్పుడూ రాకపోవడానికి పైన చెప్పినవి కొన్ని కారణాలు కావచ్చు.

ఈ పుస్తక రచనకు నన్ను పురికొల్పిన అవకాశాలను గురించి కొంత ప్రస్తావిస్తాను. శక సంవత్సరం 1802 (క్రీ.శ. 1880)లో సాయన పంచాంగములోను, భారతీయ ఖగోళ విజ్ఞానంలోను ఆసక్తి కలగడం ప్రారంభమయ్యింది. ఆ గ్రంథాల లోతుల్లోకి వెళుతున్నకొద్దీ, ఆ గ్రంథాల విలువలలో తారతమ్యాలను, ఆ గ్రంథాల సంకలన కాలాల్లోని క్రమాన్ని, ఖగోళ శాస్త్ర వికాసంలోని వివిధ దశలను తరచి తరచి చూడడం, పరిశీలించడం జరిగింది.

ఈ అంశాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని ఒక పుస్తకం వ్రాస్తే మన సాహిత్యానికి సేవ చేసినట్లవుతుందని అనిపించడం ప్రారంభమయ్యింది. శా.శ. 1806లో (క్రీ.శ. 1884లో) కేలండర్ సంస్కరణల కొరకు ఈ ప్రాంతంలో ఒక తీవ్రమైన ఉద్యమం ప్రారంభమయ్యింది. ఆ కారణంగా, పూనాలోని దక్షిణా పురస్కార పరిషత్ (దక్షిణ ఫ్రెజ్ కమిటీ) వారు 1884 డిసెంబరులో, మన ఖగోళశాస్త్ర చరిత్ర భూమికలో నేటి మన పంచాంగాల గందరగోళ పరిస్థితులను విశ్లేషించడం, అనే అంశంపై ఒక ప్రకటనను విడుదల చేశారు. ఈ విషయంపై ఉన్న ఆసక్తి మూలకంగా, ఈ పని ప్రారంభిద్దామని ఉత్సుకత కల్గింది. ఈ

కృషికి పారితోషికంగా ప్రకటించిన సొమ్ము రూ. 450/- పని పూర్తిచేయడానికి నిర్ణయించిన కాలవ్యవధి 1886 సంవత్సరాంతము. కాని ఆ కాలవ్యవధిలో ఈ పనికి కావలసిన విషయ సామాగ్రిని, ముఖ్యంగా, ప్రాచీన గ్రంథాలన్నింటిని, సేకరించడం పూర్తికాలేదు. పర్యవసానంగా ఈ రచనను ప్రారంభించలేకపోయాను. దక్షిణా పురస్కార పరిషత్ వారికి కాలవ్యవధిని పెంచవలసిందిగా కోరగా, వారు అంగీకరించారు. కావలసిన విషయాలన్ని సేకరించడంలోనే 6 నెలలు గడిచిపోయాయి. మొత్తంమీద 1887 నవంబరులో ఈ పనికి శ్రీకారం చుట్టి, 1888 మొదట్లో ఈ గ్రంథం యొక్క మొదటి భాగాన్ని పరిషత్ వారికి అందించగల్గాను. ఒకవైపు గ్రంథరచన, ఇంకొకవైపున పుస్తకాన్వేషణ ఏకకాలంలోనే చేశాను. అందులో అనేకమైన అవరోధాలు ఎదురయ్యాయి. కాని 1888 అక్టోబరు చివరినాటికి, మొత్తం గ్రంథాన్ని మూడు దఫాలుగా అందించడం జరిగింది. మామూలుగా అయితే, ఈ గ్రంథం సుమారు 425 పేజీలలో ముద్రితమయి ఉండవలసింది. కాని ఆ పరిషత్తు వారు నా నుండి ఆశించిన దానికంటే అదనంగా అనేక అంశాలను, ఆ అంశాలపై విస్తృతమైన విశ్లేషణలను చాలా జేర్చాను. ఆ పరిషత్ వారు నా రచనను అంగీకరించారు. నాకు పూర్తి పారితోషికం 1891లో లభించింది. దీని తరువాత, ఈ పుస్తక ముద్రణపై నాదృష్టి పడింది. కాని ఇంత ఖర్చుతో కూడిన పథకాన్ని నేను ఎట్లా ప్రారంభించగలను? కొన్ని రోజుల తరువాత, ఆర్యభూషణ్ ముద్రణాలయ యాజమాన్యం వారు ఈ గ్రంథ

ప్రచురణకు బాధ్యత వహించడానికి అంగీకరించారు. అదే సమయానికి, గాయక్వాడ్ ప్రభుత్వం, పంచాంగాలపై ఒక పరిశోధనాత్మక గ్రంథం కొరకు ప్రకటన చేస్తూ, దానికి పారితోషికంగా 1000 గాయక్వాడ్ రూపాయలను కూడా ప్రకటించారు. దానికి అనుగుణంగా, నేను దీనికి సంబంధించిన గ్రంథంలోని భాగాన్ని గాయక్వాడ్ ప్రభుత్వానికి శా||శ|| 1815 (క్రీ.శ. 1893)లో పంపించాను. చాలామంది స్నేహితులు ఈ గ్రంథాన్ని ప్రచురించాల్సిందిగా నాకు సలహా ఇస్తూండేవారు. కాని నా దృష్టిలో ఆ పుస్తకం ఇంకా సమగ్రంగా లేదని అనిపిస్తూ ఉండేది. అదనంగా లభించిన క్రొత్త విషయాలను గురించి వ్రాస్తూ, వాటిని ఆ గ్రంథంలో తగిన ప్రదేశాలలో చొప్పిస్తూ ఉండేవాడిని. ఇంకా సేకరించాల్సినది మిగిలే ఉంది, అదీగాక, గాయక్వాడ్ ప్రభుత్వానికి సమర్పించిన కారణంగా, వారి నిర్ణయానికి ఎదురు చూద్దామని కూడా నిశ్చయించుకున్నాను. (ఈ మధ్యనే వారు నా రచనను అంగీకరిస్తూ వారి ఆమోదాన్ని తెలియజేశారు. నాకు పారితోషికం కూడా ముట్టింది.)

1894 జూలైలో నేను పూనా వచ్చేశాను. ఈ పుస్తకాన్ని ముద్రించాలని చాలామంది నన్ను బలవంత పెట్టడం జరిగింది. వర్యవసానంగా, 1895 మార్చిలో ముద్రణా కార్యక్రమం ప్రారంభమయ్యింది. పుస్తకం ఒకప్రక్క ముద్రణ అవుతున్న సమయంలోనే, నేను ప్రాచీన ప్రతులను చదువుతూ ఉండడం, వాటి నుండి అదనపు విషయాలను సేకరిస్తూ ఉండడం చేస్తూవచ్చాను. అందుచేతనే ఈ పుస్తకంలో పేజీలలో క్రింద భాగంలో అదనపు వాక్యాలు కనిపిస్తూ ఉంటాయి.

దక్షిణా పురస్కార పరిషత్తువారికి సమర్పించిన గ్రంథంలో కొంతభాగాన్ని సంక్షిప్తం చెయ్యడం, కొంతభాగాన్ని వదలివేయడం జరిగింది. దానిమూలంగా 425 పేజీలలోను సుమారు 40 పేజీలు తగ్గాయి. కాని ప్రస్తుతం గ్రంథం 524 పేజీలతో వెలువడింది. దీనికి కారణం సుమారు 140 పేజీల అదనపు విషయాన్ని ఇందులో జేర్చడమే! అయితే విషయ సూచిక పూర్తిగా క్రొత్తది, పూర్వం గ్రంథానికి ఇది అదనం.

మన ఖగోళవిజ్ఞాననిధి గురించిగాని, ఖగోళశాస్త్ర గ్రంథాలను గురించిగాని ప్రస్తుత కాలంలో మన జనబాహుళ్యానికి లేశమాత్రపు అవగాహన కూడా లేదు. ఈ దేశంలోని సామాన్య పౌరుల పరిజ్ఞానం భాస్కరాచార్య వంటి ఒకరిద్దరు ఖగోళ శాస్త్రజ్ఞుల పేర్ల వరకు మాత్రమే పరిమితమై ఉంది. అంతగా తెలిస్తే, ఒకటి, రెండు గ్రంథాల పేర్లు తెలిసి ఉండవచ్చు. ఈ దేశంలో పుట్టి, పెరిగి ఖగోళ శాస్త్రానికి అత్యద్భుతమైన సేవలనందించి, రచనలను చేసిన మహానుభావులను చాలామందిని, వారి గ్రంథాలను ఈ పుస్తకంలో పరిచయం చెయ్యడం జరిగింది.

అసలు వారి పేర్ల జాబితాయే పుస్తకంలో ముందు భాగంలో చాలా పేజీలు పట్టింది. వీటిని చూశాక, పాఠకులు అత్యాశ్చర్యకరమైన ఈ జ్ఞాన సంపదను తెలుసుకొని తప్పక సమ్మోహితులవుతారు.

ఇంక ఈ ఖగోళ విజ్ఞాన అభివృద్ధి చరిత్రను చదవడం ప్రారంభించాక, మన పూర్వుల ప్రజ్ఞాపాటవాల గురించి, వారి

అసాధారణమైన ప్రయత్నాల గురించి, పరిశోధనలను గురించి, వారి ఉత్సుకతను గురించి తెలుస్తున్న కొద్దీ, వారి మనస్సులు ఆనందంతో ఉల్లాసంతో నిండిపోతాయని నిస్సంశయంగా చెప్పగలను.

ఈ రచన పూర్తిగా శాస్త్రీయమైన విషయం కారణంగా, కల్పిత గాథలవలె ఇది ప్రతివానికి సులభంగా అర్థమవుతుందని అనుకోవడానికి వీలులేదు. అట్లాగని, ఈ పుస్తకంలోని ప్రతి భాగమూ చాలా కఠినంగా ఉంటుందని కూడా అనుకోవడానికి వీలులేదు. ఎనిమిదేసి పేజీలను ఒక్కొక్క అంశానికి కేటాయిస్తూ ఈ పుస్తకాన్ని విభజించామనుకొందాం! అప్పుడు ఆ పుస్తకములోని విషయాన్ని అర్థం చేసుకోవడం కొంత సుకరమవుతుంది. ఏదైనా ఒక పేరా అర్థంకానంత మాత్రాన నిరుత్సాహపడవలసిన అవసరం లేదు. ఈ పుస్తకంలోని ఒక్క పేజీ కూడా అర్థంకాని విధంగా ఏ ఒక్కడూ భావించలేదు. కొందరికి కొన్ని భాగాలు ఆసక్తికరంగా ఉంటే, ఇంకొందరికి మరికొన్ని భాగాలు ఆసక్తికరంగా ఉండవచ్చు. పేజీలలో ఎడమవైపున ఉన్న శీర్షికలు చర్చించబోతున్న అంశాలను కొంతవరకు తెలియజేస్తాయి. ఈ శీర్షికలు, ముందు ఇచ్చిన విషయసూచిక, మరియు చివరన ఇచ్చిన అంశాల జాబితాలు - పాఠకులకు కావలసిన అంశాలను వెంటనే అందిస్తాయి. కొన్ని సందర్భాల్లో కొన్ని సాంకేతిక పదాలను వినియోగించడం జరిగింది. వాటి అర్థాలు స్పష్టంగా లేకపోతే, ఆ పేజీల వారీగా, పుస్తకం చివర్లో, ఆ నిర్వచనాలను, అర్థాలను చూసుకోవచ్చును. ఈ పదాలను

“జ్యోతిర్విలాసం” అను పేరుతో, నేను వ్రాసిన ఇంకొక గ్రంథంలో వివరించాను. ఈ గ్రంథం సమగ్రంగా ఉంటూనే, అతి విస్తారంగా కాకుండాగా, సంక్షిప్తంగా ఉండాలని నేను నిర్ణయించుకున్నాను. ఈ కారణంగానే, ఈ పుస్తకంలోని వాక్యాలలో సుదీర్ఘ సమాసాలు చాలాచోట్ల కనిపిస్తాయి. కాని, సందర్భానుసారంగా వాటిని సులభంగా అర్థం చేసుకోవచ్చు.

కొంతమంది ఈ పుస్తకం చాలా పెద్దది (బృహత్తు)గా ఉందని అభిప్రాయాన్ని వ్యక్తం చేస్తున్నారు. కాని కొందరు ఇది చాలా సంక్షిప్తంగా ఉందని భావిస్తున్నారు. ఈ పుస్తకాన్ని రచించే ముందు వచ్చిన పత్రికా ప్రకటనను చూసిన ఒక వ్యక్తి, ఆయా అంశాలను సమగ్రంగా వివరించడానికి ఈ గ్రంథంలో సుమారు 1000 పేజీలు ఉండాలని ఉత్తరం వ్రాశారు. ఈ రెండు రకాల వాదాలలోను సత్యం ఉండడం మూలంగా, నేను మధ్యే మార్గాన్ని ఎన్నుకొన్నాను. ఇప్పటికే సంక్షిప్త రూపంలో ఇచ్చిన విషయాన్ని ఇంత కంటే తగ్గించడం సాధ్యం కాదు. ఇంకా వివరంగా ఉండాలంటే, ఒక్కొక్క పేజీలోని విషయం నాలుగు పేజీల వరకు పెరుగుతుంది. పుస్తకం పరిమాణం తగ్గలంటే, కొన్ని అంశాలను పూర్తిగా వదిలివేస్తే సాధ్యం అవుతుంది కాని ఇటువంటి పుస్తకాలు ముద్రించబడే అవకాశాలు తక్కువ అవడం మూలంగాను, ఎంతో కాలానికి గాని ఇటువంటి పుస్తకాలు మరల వెలుగుచూసే అవకాశాలు ఉండవనే అభిప్రాయంతోను, అనేక అంశాలపై నాకు లభించిన సమాచారాన్ని ఇందులో పొందుపరచడం జరిగింది. నా

ఈ పుస్తకం ఇప్పుడున్న రూపంలో సంపూర్ణం అని చెప్పడం సాధ్యంకాదు. వాల్మీకి రామాయణంలోని జ్యోతిశ్శాస్త్ర విషయాలకు చెందిన వచనాలను ఇందులో ఎక్కడా ఉటంకించలేదు. అదే విధంగా 18 పురాణాల్లోని జ్యోతిశ్శాస్త్ర సంబంధిత వచనాలను పేర్కొనలేదు. వీటన్నింటినీ కూడా ఈ గ్రంథంలో జేర్చాలని కొందరు సూచించారు. కాని నేను ఒక్కడినీ ఎంత చెయ్యగలను? ఇంకా, నేను చూడని జ్యోతిశ్శాస్త్రంలోనే అనేకం ఉన్నాయి. ఆనందాశ్రమంలో ఈ విషయమై 500 గ్రంథాలు ఉన్నాయి. వాటన్నింటినీ పరిశీలించాను. కాని వాటన్నింటిలోని విషయాన్ని ఈ పుస్తకంలో తీసుకోవడం జరగలేదు. ఈ పుస్తకంలో పేర్కొన్న 'ఆఫ్రెచ్' కేటలాగులో 2000 పుస్తకాల శీర్షికలు ఉన్నాయి. వాటన్నింటినీ సంపాదించేదెప్పుడు? చదివేదెప్పుడు? అయితే, మొత్తం మీద జ్యోతిశ్శాస్త్ర గ్రంథాలలోని ప్రధాన విషయాలన్నీ ఈ పుస్తకంలో ఉన్నాయి. అదృష్టవశాత్తు, మన దేశంలో, నేడు పాండిత్య ప్రకర్షలో ఎన్నో రెట్లు నన్ను మించిన మహా పండితులు ఉన్నారు. నేను గ్రహించని భాగాలను వారెవరైనా స్వీకరించవచ్చును. ఈ పుస్తకం వారిలో ఏ కొద్దిమందికైనా, ఏ మాత్రమైనా ఉపయోగిస్తే, నా కృషి సఫలమైందని భావిస్తూ, సంతోషిస్తాను.

కొందరు సలహాలనిస్తూ, శ్రీరాముడు, పరశురాముడు మొదలైన అవతారమూర్తుల అంశాలను కూడా ఈ పుస్తకంలో వివరిస్తే బాగుంటుందని అన్నారు. కాని వారి జీవనకాలాన్ని నిర్ణయించగలిగే

సాధికారమైన సమాచారం నాకు లభించలేదు. అసలు అటువంటి వివరాలు ఎప్పుడూ కూడా లభిస్తాయని అనుకోవడం లేదు. నిజానికి, అతిగా దేనినీ ఆశించకూడదు. దానికి కారణం - ఒక మహాకవి చెప్పినట్లు, అతి విస్తారమయినది ఈ భూమండలం, అనంతమైనది ఈ కాలము (విపులా చ పృథ్వీ, కాలోహ్యనంతః). ఈ పుస్తకాన్ని పూర్తిగా చదివిన తర్వాతే ఈ ప్రశ్నలపై నా అభిప్రాయాలు అవగతమవుతాయి. ఏయే గ్రంథాలు ఏయే కాలాలలో సంకలనం అయి ఉంటాయో నిర్ణయించే ప్రయత్నం పూర్తి అయ్యేసరికి, ఈ మొదటిభాగం పూర్తవుతుంది.

ఈ పుస్తకంలో ఏయే విషయాలు పరిశీలించబడ్డాయో, ఏయే విషయాలు పరిశీలించబడాలో అనే ప్రశ్నలకు ఈ పుస్తకంలో సమాధానాలు ఉంటాయని చాలామంది భావించవచ్చు. ఇంకా చాలా అభిప్రాయాలు కూడా ఉండవచ్చును. ఉదాహరణకు, పంచాంగాల గణితం చేయడానికి కావలసిన పట్టికలు ఉంటాయని, జ్యోతిష సిద్ధాంత గ్రంథాల ఆధారంగా గ్రహాల స్థానాలను నిర్ణయించే వివిధ పద్ధతులు ఇందులో వివరించబడి ఉంటాయని, ఆయా పద్ధతులన్నింటికి మూల సూత్రం వివరింపబడి ఉంటుందని, నావికా పంచాంగం వంటి స్వతంత్రంగా, ఖచ్చితమైన పంచాంగాన్ని తయారు చేసే పద్ధతిని ఇందులో వివరించబడి ఉంటుందని, ఇష్టమైన జాతక స్కంధ గ్రంథాల విషయాలను ఇందులో జేర్చి ఉంటారని, దానిద్వారా జాతక చక్రాలను ఖచ్చితంగా వేసుకోవడం సాధ్యమవుతుందని, ఈ విధమైన రకరకాల

అభిప్రాయాలు ఉండి ఉండవచ్చును. క్లుప్తంగా, ఈ పుస్తకం జ్యోతిశ్శాస్త్రసారమని, అంటే ఖగోళ విజ్ఞానం, గ్రహ విజ్ఞానాలకు సంక్షిప్త స్వరూపమని భావించి ఉంటారు. ఈ విషయాలన్నింటిని ప్రస్తుత పుస్తకంలో పొందుపరచడం అసాధ్యమని చెప్పనవసరం లేదు. కాని ప్రజలకు ఈ విషయాలన్నింటియెడ ఇంత మక్కువ ఉన్నట్లు తెలిసి చాలా సంతోషం కలుగుతోంది.

సంస్కృతంలో ఇటువంటి గ్రంథము ఇంతవరకూ రాలేదు. ఇంగ్లీషులో అక్కడక్కడ విసరివేయబడినట్లుగా, కొంత సమాచారం లభిస్తుంది. కాని వాటన్నింటిని సేకరించి, కలిపి ఒకచోట జేర్చినా, ఈ పుస్తకంలోని నాలుగవ వంతుతో కూడా సమానం కాదు. ఇంగ్లీషులో మహా విద్వాంసులు చాలా శ్రమ పడి ఇంగ్లీషులో వ్రాసిన వ్యాసాలు లభిస్తున్నాయి. కాని ఏ ఒక్కరూ కూడా ఇంత సమగ్రంగా వ్రాయలేదు. భారతీయ దృక్పథంతో ఈ విషయం ఇంతకు పూర్వం పరిశీలింప బడలేదనేది స్పష్టముగా అవగతమవుతుంది.

ప్రాచీన గ్రంథాలలోని వచనాలను చూపించకుండాగా వాటిని గురించి వ్రాసిన నా వాక్యాలన్నీ ఆ గ్రంథాలను అధ్యయనం చేసిన తరువాత వ్రాసినవే. ఆ రకమైన ప్రధానమైన జ్యోతిశ్శాస్త్ర గ్రంథాలన్నీ నా దగ్గర ఉన్నాయి. గణిత ప్రక్రియలపై ఆధారపడే అన్ని తుది నిర్ణయాల విషయాలలోను, ఆ లెక్కలన్నింటినీ నేనే వ్యక్తిగతంగా చేసి వాటి సారాంశాన్ని నిర్ణయించాను. ఆ లెక్కలన్నీ సరిగానే చేశానని

భావిస్తున్నాను. అయినా తప్పు చెయ్యడం మానవ సహజలక్షణం. ఎక్కడైనా తెలియకుండగా, తప్పులు దొర్లి ఉండవచ్చును. కొన్ని సందర్భాలలో, అధ్యయనానికి అవసరమయిన గ్రంథాలు లభించలేదు. అప్పుడు రచయితలపైన, వారి గ్రంథాలపైన ఆధారపడి, వాటికి సంబంధించిన విషయాలను గురించి వ్రాయడం జరిగింది. అటువంటి నా వాక్యాలకు సరైన చోట్ల ప్రమాణ గ్రంథాలను పేర్కొన్నాను. కొన్ని గ్రంథాల నుండి కొన్ని ప్రకరణ వాక్యాలను యథాతథంగా గాని సంక్షిప్తంగా గాని గ్రహించినపుడు, ఆ గ్రంథాల్లోని అధ్యాయ సంఖ్యను, శ్లోక సంఖ్యను పేర్కొన్నాను. ఇంతకు మించి, మిగిలిన గ్రంథాల నుండి ఒక్క వాక్యాన్ని కూడా గ్రహించడం కాని, సంగ్రహించడం గాని చెయ్యలేదు.

దక్షిణా పురస్కారపరిషత్తు సభ్యులు ఈ మూల ప్రతిని ఇంకా బాగా ఉండేట్లా చెయ్యడానికి నాకు కొన్ని సూచనలను చేశారు. సంక్షిప్తానికి తప్ప, మిగిలిన అన్ని సూచనలను అంగీకరించి అమలు చేశాను. మూల ప్రతిలో కొన్నిచోట్ల పాశ్చాత్య పండితులను తీవ్రంగా దుయ్యబట్టాను. అటువంటి వ్యాఖ్యలన్నింటినీ తొలగించవలసిందిగా ఆ పరిషత్తు సభ్యులు చెప్పారు. అటువంటి వచనాలలోని తీవ్రతను చాలాభాగం తగ్గించాను. కాని ఈ సందర్భంలో, మన పండితులలోనే కొందరు, పాశ్చాత్యుల నిర్ణయాలను, అవి ఎంత అసంగతమైనవైనా, వాటిని శాశ్వత సత్యాలుగా భావించడం గమనించాను. ఇది ఒకరకంగా మనలో మనకు విశ్వాసం లేకపోవడాన్ని, మన విద్వత్తును కించపరచుకోవడనాన్ని సూచిస్తుంది.

రావుబహదూర్ యం.జి. రేనడే గారు పాశ్చాత్య పండితుల అభిప్రాయాలు, వాటిని నేను ఖండించడం వంటి వివాదాస్పదమైన విషయాలను ఈ పుస్తకంలో నుండి తొలగించవలసిందిగా తెలియజేస్తూ, ఆంగ్లేయ పత్రికలలో వాటిని చర్చావేదికలకు కేటాయించవలసిందిగా సూచించారు. ఆ విధంగా చెయ్యడం ద్వారా పుస్తకం యొక్క పరిమాణాన్ని కుదింపుచేయడం కూడా జరుగుతుందని సలహా ఇచ్చారు. ఆ విధంగా కొన్ని భాగాలను ఆంగ్లేయ పత్రికల ద్వారా చర్చించాను. అయినా ఆ సంబంధిత విషయాలను ఈ పుస్తకంలో నుండి తొలగించడం సరైనది కాదని నేను భావించాను. అందరికీ కాకపోయినా, కొందరికైనా అవి ఉపయోగించవచ్చు అని అనిపించింది. అదృష్టవశాత్తు ఈ పుస్తకం ఇంగ్లీషు భాషలోకి అనువదించబడితే పాశ్చాత్య పండితులకు నా అభిప్రాయాల సరళి తెలుస్తుందని, అప్పుడు వారు దానిని సరిగా పరిశీలించడానికి అవకాశం ఉందని భావించాను. ఈ మొత్తం పుస్తకం వెంటనే ముద్రణకు నోచుకోకుంటే, కొన్ని భాగాలనైనా ప్రత్యేకంగా అనువదించవలసిందిగా ఒక పాశ్చాత్య పండితుడు నాకు లేఖ వ్రాశాడు.

మన ప్రాచీన గ్రంథాల కొరకు ఎప్పుడూ ప్రత్యేక దృష్టిని కలిగి ఉండాలని నా పాఠకులకు ప్రత్యేకంగా విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను. ఇంతవరకూ నేను చూడని గ్రంథం ఎవరికైనా లభిస్తే, వారికి నాతోబాటు మనదేశం కూడ చాలా బుణపడి ఉంటుంది. ఈ పుస్తకంలో తెలుగునాడు (తెలంగాణ), ద్రవిడ ప్రాంతం, బెంగాలు ప్రాంతాల్లోని గ్రంథాలను

గూర్చి తగినంతగా ఇవ్వడం జరగలేదు. అటువంటి గ్రంథాలకును, నాడీ గ్రంథాలకును చెందిన విషయాలను, విశేషాలను, సాధ్యమయినంతవరకూ సేకరించాలి. ఇంతేకాదు. ఈ పుస్తకంలో ఉదహరించిన అనేక గ్రంథరచయితల వారసులు ఇంకా జీవించి ఉండవచ్చును. వారు అదనపు సమాచారాన్ని అందిస్తే, అది తప్పక ఉపయోగిస్తుంది.

ప్రాచీన గ్రంథాల ప్రాచుర్యానికి సంబంధించి, తెలుగునాడు (తెలంగాణ), ద్రవిడ ప్రాంతంలోని పుస్తకాల గురించి మిగతా ప్రాంతాల్లో ఎక్కువగా తెలియదు. దీనికి ఆ పుస్తకాల లిపి ప్రధాన కారణం. బెంగాల్లోని పుస్తకాలు కూడా ఈ ప్రాంతంలో లభించలేదు. అయినా, ప్రాచీనకాలంలో ప్రయాణాలలోను, సమాచారాన్ని అందించడంలోను ఉన్న ఇబ్బందులను గమనిస్తే, ఈ పుస్తకంలో ఎక్కువ పర్యాయాలు ఉదహరింపబడిన గ్రహ లాఘవం వంటి గ్రంథాలు, బృహత్తరమైన గ్రంథాలు, అతి తక్కువ సమయంలో, దేశమంతటా ప్రచారానికి నోచుకొని, దేశవాసులందరిచేత అంగీకరింపబడి, సామాన్యులకు సైతం అందుబాటులోకి వచ్చి, భారతదేశంలోని మారుమూల ప్రదేశాలకు కూడా ఎట్లా వెళ్ళాయో అని ఆశ్చర్యం వేస్తుంది.

ఈ జ్యోతిషాస్త్ర గ్రంథాల విస్తృత ప్రచారానికి హిందూమహారాజులే కాదు, మహమ్మదీయ చక్రవర్తులు కూడా ఇచ్చిన ప్రోత్సాహమే కారణం అని తెలుస్తుంది. అంతేగాక, కాశీ విద్యాపీఠం వారి ప్రోత్సాహం ఒక ప్రధాన కారణమని అనిపిస్తుంది.

జ్యోతిశ్శాస్త్ర గ్రంథాలు చాలా ఉన్నాయి అనేమాట వాస్తవం. మనది అతి విస్తారమైన దేశం అవడం మూలాన, నిత్య జీవితంలో ఉపయోగపడే ఒకే అంశానికి చెందిన గ్రంథాలు విభిన్న ప్రాంతాలలో అనేకమంది రచయితల చేత సంకలనం చేయబడ్డాయి. అందులో కొన్ని గ్రంథాలు, ముఖ్యంగా కరణ గ్రంథాలు, కాలగమనంలో అప్రస్తుతమయి, నిరుపయోగంగా మారాయి. అయితే వాటి ఆధారంగా విభిన్న కాలాలలో వివిధ రచనలు వెలువడ్డాయి. అంతేగాక, ఒకే అంశంపై తమతమ ప్రజ్ఞాప్రాభవాలకు అనుగుణంగా, ఉపయోగిస్తుండా లేదా అనే విషయంతో ప్రమేయం లేకుండా చాలామంది రచయితలు చేసిన రచనలను కొందరు స్వీకరించడం జరిగింది. జ్యోతిశ్శాస్త్ర గ్రంథాలు అనేకంగా లభించడానికి, దేశమంతటా అమోదించడానికి ఇవి కొన్ని కారణాలు.

ఈ పుస్తకంలో వేదమంత్రాలు, సంస్కృత శ్లోకాలు చాలాచోట్ల ఉదహరించబడ్డాయి. వాటి పూర్తి అనువాదాన్ని అందిస్తే, ఈ పుస్తకము పరిమాణము ఇంకా పెరుగుతుంది. అందుచేత, ప్రతిదానికి కాకుండగా, కొన్నింటికి మాత్రమే అనువాదం ఇవ్వబడింది.

కొన్నిచోట్ల వాటి భావము మాత్రమే ఇవ్వబడగా, మరికొన్నిచోట్ల అది కూడా ఇవ్వబడలేదు. అటువంటి చోట్ల సందర్భాన్ని బట్టి కొంతవరకు అర్థం చేసుకోవచ్చు. వేదమంత్రాలకు అర్థాన్ని ఇవ్వడంలో మూలాన్ని అనుసరించడం జరిగింది. మూలంలో లేనిదేదీ కలుపలేదు.

వేదమంత్రాల శ్లోకాల ముద్రణలో తప్పులు లేకుండా చూడడానికి చాలా ప్రయత్నం జరిగింది. కాని ఎక్కడైనా మా దృష్టికి రాని స్థలిత్యాలు ఉండవచ్చు.

మధ్యమాధికారంలో (సగటు గతుల అధ్యాయంలో) ఖగోళ శాస్త్రవేత్తల జీవిత చరిత్రలను ఇవ్వడం జరిగింది. అందులో సిద్ధాంత గ్రంథాలను సంకలనం చేసిన వారివే ఎక్కువ ఉన్నాయి. వారిలో ఎవరైనా సంహితాభాగం, జాతకభాగం కూడా సంకలనం చేసినట్లు తెలిసినప్పుడు, ఆ గ్రంథాలను కూడా అక్కడే స్పృశించడం జరిగింది. సిద్ధాంతభాగంలో ఏమీచేయక, జాతక, సంహితా భాగాల్లో మాత్రమే కృషిచేసిన గ్రంథకర్తల జీవిత చరిత్రలను ఆయా స్కంధాలకు కేటాయించిన చోట ఇవ్వడం జరిగింది.

జ్యోతిశ్శాస్త్రవేత్తల జీవితచరిత్రలలో ఈ క్రింది అంశాలను ప్రధానంగా ఇవ్వడం జరిగింది - తేది, ప్రదేశం, సంకలనం చేసిన గ్రంథాలు, ఆయా గ్రంథాలపై వ్యాఖ్యానాలు, వీరి శక్తియుక్తులు, వారి పూర్వులు కూడా రచయితలయినచో, వారిని కూడా పేర్కొనడం జరిగింది. వారి జీవితాలలో ఏమైనా విశిష్టమైన సంఘటనలు ఉంటే, వాటిని కూడా ప్రస్తావించడం జరిగింది. వీటితోబాటు, గ్రంథాలయొక్క లేక రచయితలయొక్క రచనా కాలానికి చెందిన శాలివాహన శక సంవత్సరము వివరాలు ఇవ్వబడ్డాయి. జనన కాలానికి చెందిన శక సంవత్సరం అయితే, దానిని స్పష్టంగా పేర్కొనడం జరిగింది.

కొన్ని పదాల ఆఖరి అక్షరాలకు అనుస్వారాన్ని వ్రాయనవసరం లేదని నా అభిప్రాయం. అక్షర సంజ్ఞల విషయంలో నాకు కొన్ని స్వతంత్రమైన అభిప్రాయాలు ఉన్నాయి, కొన్ని చోట్ల నా అభిప్రాయానుసారంగా అనుసరించడం జరిగింది. అయితే ముద్రణకు ముందు ప్రూఫులు దిద్దేవారు స్వతంత్రంగా సంజ్ఞలను దిద్దే పనిని కూడా చేపట్టారు. అందుచే కొన్నిచోట్ల తేడా వచ్చి ఉండవచ్చు.

నా అభిప్రాయంలో ప్రాచీనరచయితలను సంబోధించే సందర్భాల్లో గౌరవార్థం వారిపేర్లను బహువచనాలతో వ్రాయనవసరం లేదు. పరమాత్మనే ఏకవచనంతో సంబోధించే అలవాటు ఉన్నప్పుడు, “భాస్కరాచార్యులవారు” వంటి ప్రయోగాలు అదనపు గౌరవాన్ని ఏమీ తీసుకురావు. నిజానికి ఇటువంటి ప్రయోగాలు సంస్కృతంలోను, ఇంగ్లీషులోను లేవు. అయితే, ప్రస్తుత కాలంలో జీవిస్తున్న వారిని, లేక ఈ మధ్యనే స్వర్ణస్థలయినవారిని సంబోధించే సందర్భాల్లో మాత్రం గౌరవార్థం బహువచనప్రయోగం మన భాషలలో ఉంది.

ఈ రోజుల్లో మనం శాలివాహనశకం కంటే క్రీస్తుశకానికి ఎక్కువ అలవాటు పడ్డాము. అందుచేత తేదీలను క్రీస్తుశకం పరిభాషలో వ్రాస్తే సులభంగా అర్థమవుతుంది. కాని మన ప్రాచీన జ్యోతిషాస్త్ర గ్రంథాలన్నీ శాలివాహన శకాన్నే ఉదహరించాయి. దేశంలో ఏ ప్రాంతంలో నైనా సరే, తప్పనిసరిగా శాలివాహనశకాన్నే వినియోగించేవారు. ఆ గ్రంథాలు నేడు నిత్యజీవితంలో వినియోగంలో లేకపోయినా సరే, ఆ గ్రంథాలలో

శక సంవత్సరాలనే మనం చూడగలం! అందుచేత ఈ పుస్తకంలో తప్పనిసరిగా శాలివాహన శకాన్నే వినియోగించాను. అయితే శకపూర్వం (బి.ఎస్.) అనే దాని నుండి క్రీస్తు పూర్వం (బి.సి.) అనే దానిని సులభంగా సాధించవచ్చు. సుదీర్ఘమైన ప్రాచీన కాలపు సంవత్సరాలు తెలిపే సందర్భంలో ఆ రెండింటి మధ్య ఉన్న భేదం 78 సంవత్సరాలు, చాలా అత్యల్పము.

ఈ పుస్తకంలో కనిపించే శకసంవత్సరం, పూర్తయిన సంవత్సరాన్ని సూచిస్తుంది. ప్రస్తుతసంవత్సరాన్ని సూచించే సందర్భాల్లో, వాటిని ప్రత్యేకంగా పేర్కొనడం జరిగింది. గ్రహ స్థానాలను నిరయణ పద్ధతికి, లేక గ్రహలాఘవ పద్ధతికి చెందిన వాటిగా గ్రహించాలి. సాయన పద్ధతికి చెందినవైనచో, వాటిని ప్రత్యేకంగా పేర్కొనడం జరిగింది. సూర్య సిద్ధాంతము, బ్రహ్మ సిద్ధాంతము మొదలైన పదాలను ఏ రకమైన విశేషణాలు లేకుండా పేర్కొనడం జరిగింది. అటువంటి సందర్భాల్లో, ఆ గ్రంథాలను తరువాతి కాలపు సూర్య సిద్ధాంతం, మొదటి ఆర్య సిద్ధాంతం, బ్రహ్మగుప్త సిద్ధాంతం అని వరుసగా గ్రహించాలి.

విషయ ప్రస్తావన సందర్భాల్లో సూచికలు చాలా సౌకర్యంగా ఉంటాయి. కాని ఆ సూచికలను తయారు చేయడంలో ఉన్న ఇబ్బందులు అనుభవంలోకి వచ్చినపుడే తెలుస్తాయి. వాటిని నేను ఒక్కడినే తయారు చెయ్యడానికి చాలా సమయాన్ని కేటాయించవలసి వస్తుంది. కాని ఆ విధంగా కేటాయించడం కష్టం అవడం కారణంగా,

విషయ సూచికను మాత్రమే తయారుచేశాను. మిగతా సూచికలను తయారు చెయ్యడానికి పూనా ట్రైనింగ్ కళాశాల విద్యార్థుల సహకారాన్ని తీసుకున్నాను.

కాని ఈ రచనా కార్యక్రమంలో చాలా చేతులు మారడం మూలంగాను, సూచికల పట్టికలను 5 సార్లు తిరిగి వ్రాయడం మూలంగాను, అక్కడక్కడ కొన్ని పొరపాట్లు జరిగి ఉండవచ్చు. ఇంక దానికేమీ చెయ్యజాలను. సంఖ్యాశాస్త్ర (అరిథ్మెటిక్) ఆల్బీబ్రా గ్రంథాలను కూడా జ్యోతిశ్శాస్త్ర గ్రంథాల జాబితాలో జేర్చి వ్రాయడం మన అలవాటు. ఈ విధంగానే సూచికల తయారు కూడా జరిగింది. అదే విధంగా, సంస్కృతంలోను, మరాఠీలోను ఉన్న పంచాంగాలు, వాటి రచయితలను సంస్కృత గ్రంథాల జాబితాలో జేర్చడం జరిగింది.

ఈ పుస్తక రచనకు కావలసిన పాత గ్రంథాల సేకరణలోను, సమకాలీనులను సమాధానపరచడంలోను, పుస్తక రచనను వేగవంతం చేయడంలోను, శారీరక, మానసిక శ్రమలను తట్టుకోవడంలోను, ముద్రణా కాలంలోను ఎదుర్కొనిన ఇబ్బందులను పాఠకులు పూర్తిగా అర్థం చేసుకోవడం చాలా శ్రమతో కూడిన పని. అయితే, అనుకొనినది సాధించగలిగినపుడు, ఇంత శ్రమకూ తగిన ఫలితం లభించిందని సంతృప్తి కలుగుతుంది.

ఈ పుస్తకం చాలా తక్కువ ప్రతులు మాత్రమే అమ్ముడవుతాయి. దీనికి కారణం అది పూర్తిగా శాస్త్రీయమైన విషయం కావడమే! చాలా

ఖర్చుతోను, సాహసంతోను కూడిన ముద్రణా కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించడం నాకు శక్తికి మించిన పని. కాని, పూనాలోని ఆర్యభూషణ్ ముద్రణాలయం యజమాని, నాకు బాల్యమిత్రుడు, పూనా నివాసి అయిన హరినారాయణ్ గోఖలే ఈ పనిని దిగ్విజయంగా పూర్తిచేశాడు. ఆ విధంగా అతను నాకు, మహారాష్ట్రకు కూడా గొప్ప సహాయం చేశాడు. ఈ పుస్తకాన్ని త్వరగా వ్రాయడానికి, వ్రాసిన దానిని ముద్రించడానికి అతను నాపై అంత ఒత్తిడి తీసుకురాకపోయి ఉంటే, ఈ పుస్తకం అసలు వెలుగుచూసేదికాదు. ఆ ఒత్తిడి లేకపోయి ఉంటే, జీవితాంతము నేను ఏవో క్రొత్త విషయాలను గ్రహిస్తూ వాటిని ఈ పుస్తకంలో, నాకు సంతృప్తి కలిగేదాకా, చొప్పిస్తూనే ఉండేవాడిని. ఆ పనికి అంతం ఉండేదికాదు. ఈ పుస్తకం పూర్తయ్యేదే కాదు. ఈ పుస్తకం యొక్క మూల వ్రతి సిద్ధంగా ఉంటే, ముద్రణను రెండు నెలల్లో పూర్తిచేయవచ్చు. కాని నా అధ్యయనం కొనసాగుతూనే ఉండడం మూలంగా, ఈ పుస్తక ముద్రణ బాగా ఆలస్యమయ్యింది. ఇందులో ఏమైనా లోపాలు గుర్తించబడినా, లేక, ఏమైనా సలహాలు ఉన్నా, వాటిని నా దృష్టికి తీసుకువస్తే చాలా సంతోషిస్తాను. వారికి నా కృతజ్ఞతలు.

ఈ పుస్తక రచన ప్రారంభించిన రోజు నుండి, ప్రచురణ పూర్తయ్యే వరకు మధ్యకాలంలో చాలామంది దగ్గర నుండి సహాయాన్ని తీసుకున్నాను. ఎవరెవరి దగ్గర నుండి ఏమేమి సహాయం తీసుకున్నానో వ్రాస్తే, సులభంగా ఒకటి రెండు పుటలు దాటుతుంది. ఆ కారణంగా అందరికీ నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలను ఈ పుస్తకరూపంగా తెలియజేసుకొంటున్నాను.

జ్యోతిశ్శాస్త్ర గ్రంథ రచయితలందరికీ తమ గురించి సంక్షిప్తంగా తెలియజేసుకునే ఒక సంప్రదాయం ఉంది. ఈ సంప్రదాయం కారణంగానే, ఈ పుస్తకంలో చాలా భాగాన్ని వ్రాయగలిగాను. ఆ ఒరవడిలోనే, ఈ ముందుమాట పూర్తయ్యేలోగా, నా గురించి సంక్షిప్తంగా తెలియజేస్తాను. గ్రహలాఘవ పంచాంగం ప్రకారం, నేను శక 1775 ఆషాఢ శుద్ధ చతుర్దశీ ప్రయుక్త పౌర్ణమీ మంగళవారం నాడు, అంటే 20/21, జూలై క్రీ.శ. 1853 మంగళవారం నాడు, రత్నగిరి జిల్లాలోని దపోలి తాలూకాలోని మురుద్ అనే గ్రామంలో జన్మించాను. నాది మిథున లగ్నం. మా తండ్రిగారి నుండి పితృపితామహ ప్రపితామహ పరంపరలో - బాలకృష్ణ, రామచంద్ర, బల్లల, శంకరులు ఉన్నారు. చిత్పవన బ్రాహ్మణులలో నిత్యుందన గోత్ర, హిరణ్యకేశి శాఖకు చెందినవారము. మా అసలు ఇంటి పేరు వైశంపాయన. కొన్ని శతాబ్దాల క్రితం ఒక స్వామీజీ చేత స్థాపించబడిన గ్రామం మురుద్. ఆ గ్రామంలో పౌరోహిత్యాన్ని, దేవతా కార్యక్రమాల నిర్వహణ బాధ్యతను మా కుటుంబానికి ఇవ్వడం జరిగింది. మా పూర్వులలో ఒకరు ఆ స్వామీజీకి శిష్యులు. ఈ బాధ్యతలను ఆ స్వామీజీ మా కుటుంబంలోని ఆ పూర్వువృత్తికి అప్పగించారు. ఆ గ్రామంలోని ప్రాథమిక పాఠశాలలో నా రెండు సంవత్సరాల అధ్యయనం గడిచింది. తర్వాత అక్కడే ఉన్న గవర్నమెంటు మరాఠీ పాఠశాలలో 1862 ఏప్రిల్ నుండి 1868 అక్టోబరు వరకు కొనసాగింది. ఆ సమయంలోనే

సంస్కృతం, వేదాధ్యయనం కొనసాగాయి. తర్వాతి రెండు సంవత్సరాలలో కొంతభాగం దపోలి కోర్టులో అభ్యర్థిగాను, కొంతకాలం ఆంగ్లేయ భాషను అధ్యయనం చేయడంలోను గడపడం జరిగింది. 1870 నవంబరు నుండి మూడు సంవత్సరాలు పూనా ట్రైయినింగ్ కాలేజీలో విద్యార్థిగా గడిపాను. మూడవ సంవత్సరంలో ఆఖరి పరీక్షలో మొదటి తరగతిలో ఉత్తీర్ణుడనయ్యాను. ట్రైనింగ్ కళాశాలలో చదువుతున్న సమయంలోనే, రోజుకు ఒక గంట చొప్పున రెండు సంవత్సరాలు ఇంగ్లీషు నేర్చుకున్నాను. 1874లో నేను మెట్రిక్యులేషను పరీక్షలో ఉత్తీర్ణుడనయ్యాను. కాని కొన్ని ఇబ్బందుల కారణంగా నేను కళాశాలలో జేరలేదు. 1874 ఫిబ్రవరి నుండి 1880 ఫిబ్రవరి వరకు రేవాదండ దగ్గర్లో ఒక మరాఠీ పాఠశాలకు ప్రధాన ఉపాధ్యాయునిగా పనిచేశాను. అదే విధంగా 1882 ఆగష్టు వరకు తానాలోని మరాఠీ పాఠశాలకు ప్రధాన ఉపాధ్యాయుడుగా పనిచేశాను. తర్వాత 1889 అక్టోబరు వరకు బర్మీలోని ఆంగ్లేయ పాఠశాలలో సహాయ ఉపాధ్యాయునిగాను, 1894 జూన్ నెలాఖరువరకు ధూలియా ట్రైనింగ్ పాఠశాలలో ఒక సహాయకునిగాను పనిచేశాను. అప్పటినుండి పూనా ట్రైనింగ్ కళాశాలలో సహాయకునిగా పనిచేస్తూనే ఉన్నాను.

నేను ఈ క్రింది గ్రంథాలను రచించాను -

1. విద్యార్థి బుద్ధివర్ధిని (1876)

2. సృష్టిచమత్కారం (1882)
3. జ్యోతిర్విలాసం (1892)
4. ధర్మమీమాంస (1895)
5. సెవెల్తో ఉమ్మడి రచనయైన భారతీయ కాలండర్.
6. భారతీయ ప్రాచీన భూవర్ణన - అముద్రితము.

మా కుటుంబము జ్యోషీల కుటుంబం (జ్యోతిష్కుల కుటుంబము) కాదు. నాలోని సహజమైన జిజ్ఞాస, పత్రికా పఠన వ్యాసంగము సాయన వివాదాన్ని చివరగా జ్యోతిష సిద్ధాంత భాగాన్ని, అధ్యయనం చేయడానికి పురికొల్పాయి. నేను సంపాదించుకొనిన ఈ విజ్ఞానమంతా స్వయంకృషితో లభించినదే! ఖగోళశాస్త్ర విజ్ఞానంలో ఇతరులెవ్వరికీ తెలియని భాగాలు నాకు తెలుసునని కొందరు భావిస్తారు.

కాని నాకు తెలిసినది ఎంత అల్పమంటే - మరాఠీ, సంస్కృతం, ఇంగ్లీషు భాషలను అధ్యయనం చేసి, గణితంపై ఆసక్తి, పట్టుదల పెంచుకున్న ఏ వ్యక్తి అయినా 6 నెలల్లో నేర్చుకోగలుగుతాడు. ఈ జ్యోతిష సిద్ధాంత భాగాన్ని బోధించవలసిందిగా చాలామంది నా దగ్గరకు వచ్చేరు. కాని వారి ఉత్సాహము చాలా తాత్కాలికమైనది.

ఈ జ్యోతిష విజ్ఞానం అవధులు లేని జ్ఞానరాశి. అందులో నేను తెలుసుకోగలిగినది, నాకు తెలిసినది అత్యల్పము.

స్వయంభువు, బుద్ధిని ప్రచోదనము చేయగల శ్రీ సవిత
ఈ జ్ఞానసముపార్జన దిశగా మనలను చైతన్యవంతులనుగా చేయుగాక!

...శంకర బాలకృష్ణ దీక్షిత్

పూనా,

31 అక్టోబరు 1896 శనివారం

సాయన కార్తిక బహుళ దశమి శక 1818

॥ ఇతి శమ్ ॥